

Úvaha o plánování

Kritika, že kapitalistická soustava vede jednak k plýtvání energií lidskou i statky všeho druhu, jednak zase k nevyužívání daných možností technických a hospodářsko-organizačních, bývala slýchána i od prozíravějších kapitalistů (viz Hooverovo vyšetřování „Ztrát v průmyslové výrobě“), ale nedbalo se na ni. Dokud kapitalismus zvedal životní míru lidstva, promíjelo se mu mnoho nejen s hlediska mravního (nespravedlivé rozdělení příležitostí i výsledků práce), ale i s hlediska rozumného (ono plýtvání nebo zaneprázdnění daných možností).

Tato shovívavost zmizela, když kapitalismus přivedl svět do nynější paradoxní situace: „bída uprostřed nadbytku“, kdy „katastrofální úroda“ ohrožuje zeměděle pomalu víc než neúroda, a kdy náčelník evropské velmoci, Mussolini, nařizuje sklízet úrodu srpy a kosami, ne stroji, aby se přý „více lidí zaměstnalo“. (Loni se dal fotografovat při práci na parní mlátičce, letos to bude asi pouze s cepem a strojní puškou.)

Prostý člověk, když čte o ničení úrody obilí, zeleniny, bavlny, kávy, o vyhazování celých lodních nákladů čerstvé malované ryby zpět do moře a o ničení dobytka za účelem „ulehčení trhu“, nebo o prémiech za neosévání polí a nepěstování dobytka, řekne si: Jaký je tohle nesmysl, když se ničí letošní úroda, aby příští rok byl zas důvod k těžké práci za docilení nové sklizně! Jakou to zásluhu odměňuje stát, když platí prémie za nepěstování obilí nebo dobytka? Je to snad nový směr „podpor nezaměstnanosti“?

Za ziskem! Za rentabilitou!

Linie podnikatelského postupu byla znamenitě charakterisována Lawrenceem Dennisem, nesocialistou, takto: Kapitalistickým podnikatelům jde o zisk, což jest rozdíl mezi výrobními (pořizovacími) náklady a dosaženými prodejními cenami. Podnikatelé si někdy konkurují při prodeji, „podbízejí se“, a aby každý i při tom co nejvíce vydělal, o závod snižují výrobní náklady. Někdy se dohodnou a prodávají za smluvené ceny jednotné, ale i tu každý z nich má zájem, aby co nejvíce snížil svoje výrobní náklady. A tak ať si podnikatelé konkurují, ať si nekonkurují, vždy o závod snižují výrobní náklady: místo dělníka cvičeného, který pracuje nástrojem, postaví stroj, obsluhovaný dělníkem polocvičeným, mladistvým nebo ženou, jen když se docílí tím snížení nákladů. A ukáže-li se, že by zboží ještě levněji dělal automatický stroj, zavede se automat. A tak, podle Dennise, dělá se zboží levněji a levněji, že už je to tak levné, že si ho nemůže nikdo koupit: Továrny jsou zautomatizovány, ale pořádku méně a méně zalidněny; zboží přibývá, ale při tom ubývá těch, kdo by si je mohli koupit. Továrny sklady se plní neprodejným zbožím, načež se výroba (a tedy vydělávání) omezuje. Podnikatelé, jak se zdá, si nevědí jiné rady než omezit nebo zastavit výrobu, když zboží nenachází „kupců“, kteří by si je rozkoupili za „slušné ceny“. (Tomuto stavu věcí říkají podnikatelé „nadvýroba“ — a nemyslíci lidé to po nich papouškují.)

Tak co dělat?

Svépomocné plánování kapitalistické.

Poněvadž řízení podniků soukromých je zásadně ponecháno podnikatelům, nebo těm osobám, kterým to podnikatelé (třeba nevědomí a neteční akcionáři) svěřují, nesmíme se divit tomu, co se děje: Ředitelé soukromých podniků zařizují výrobu podle koupěschopnosti a koupěchtivosti očekávaných odběratelů. „Plánují“ — a bychom to řekli moderním slovem — svým způsobem, podle svého zájmu a svých možností. Někteří socialisté se domnívali, že toto kartelářské a trustové plánování je nějakým stupněm ke kolektivismu. Chyba lávky. Toho kartelové plánování se ukázalo jedním druhem hospodářské sebevraždy národů. Nevede k socialismu, nýbrž do katastrofy. Neušetří socialistům ani trošku duševní práce, která směřuje k reformě dnešního řádu, nýbrž jim jí přidělá.

Nikoho nesmí mýlit

heslo „pořádek ve výrobě“,

kterým se někdy označuje postup podnikatelů při kartelové úpravě hospodářského života. Vojenské hřbitovy u Verdunu s nedohlednými řadami bílých křížů jsou obrazem znamenitého pořádku; jenže tento pořádek nás sklíčuje, a raději se podíváme na březový hájek s jeho půvabnou nepravidelností bílých kmenů se zelenými závoji nepravidelných větví. Hitlerovský „sněh“ v Krollově opeře v Berlíně co do pořádku zastíňuje všechny parlamenty světa, ale stěží bude kterému vzorem.

Pořádek je plané slovo. Záleží na tom, chceme-li pořádek života nebo smrti. Pořádek kartelů je pořádek smrti. Není pro celek o nic lepší než dravá soutěž, která pustoší svět jiným způsobem než je ona vyhladovací metoda kartelů a trustů. Dravá soutěž — to je staré pohyblivé válčení menších armád; kartely a trusty — to je moderní zákopová válka, blokující velikánská území jednotnými liniemi pod jedním komandem, a přemáhající nepřitele hladem, bez krveprolévání, ale nikoli bez ukrutnosti.

Heslo: Plánovat.

Říká-li se, že svět se může z dnešní krise zachránit jedině tím, že z anarchie soukromopodnikové soustavy přejde k plánovitému hospodářství, máme před sebou heslo, jehož obsah je mnohem neurčitější než si mnohý vyznavač plánování myslí.

Problémem není pouze, kdo bude plán dělat, kdo schvalovat, provádět a kontrolovat, co a kolik, kde a kdy se bude dělat, nýbrž pro koho a kým se to bude dělat, za jakých podmínek se budou získávat spolupracovníci na provádění plánu a za jakých podmínek se bude rozdělovat prospěch nebo užitek provedených prací.

Slovo plán a plánování připomíná příliš inženýrské „modráky“, podle nichž se zhotovují stroje nebo stavby. Tato technická stránka „plánování“ je v našich poměrech poměrně snadná, nápadně snadnější než stránka sociálně hospodářská a administrativně hospodářská. Technické plány na př. na budovy universitních klinik nebo i jen pověstného podjezdu u Chuchle (pražská křižovatka silnice a železnice) jsou poměrně snadnou věcí oproti „plánu“, jak tyto stavby „protlačit“ politikou a administrativní mašinou našeho státu. Také technické provedení plánů a technické provedení institucí je věcí mnohem snadnější než společensko-organizační provedení a provoz těchto institucí. Technické provedení železniční trati může být dost nesnadným úkolem, ale co je to dnes proti úkolu: docílit projektem, provedením i provozem dopravních prostředků, aby výroba hmotných i nehmotných statků, ve státě se co nejlépe rozvíjela, a aby zdravá životní míra lidu stoupala!

Plánování socialistické.

Plánování socialistické je řízeno zcela jiným hlediskem, než jaké řídí plánování kapitalistické. Východiskem socia-

listického plánování jsou potřeby celku. Jejich rozpoznání a uznání jejich velikosti, rozřídění jich podle naléhavosti, a to co do času i co do místa, jsou první úkoly plánujících politiků. Druhá, stejně důležitá úvaha následuje: Zjištění prostředků hmotných i nehmotných k uspokojení těchto potřeb; jejich změření a rozvrh, jejich zorganizování na daných místech v pravý čas, uvedení jich v činnost, udržování jich a kontrola, i rozmnožování jich se zřetelem na budoucí potřeby. A třetí, taktéž stejně důležitá úvaha, která musí spolu s prvými dvěma řídit postup plánovačů: Za jakých podmínek se má plánovaných zařízení užívat — zda bez speciální odplaty od těch, kdo jich užívají (jako na př. u nás se užívá národních škol nebo silnic), anebo za speciální odplatu — tak jako se užívá pošt, železnic, anebo se mají nějak kombinovat zásady pro užívání těch zařízení. Každý vidí, že tato úvaha se točí kolem otázky, již se dnes říká „financování“.

Velmi záleží na tom, aby se uznal rozdíl v hledisku a v postupu plánovačů kapitalistických a socialistických. Kapitalistické plány jsou prováděny s hlediska podnikatelských zisků, kterých doufají dobýt autoři plánů. To je vede při výběru jejich cílů i prostředků. U nás brzy po převratu se našlo víc než 20 milionů Kč na zbudování „zábavního parku Eden“ ve Vršovicích u Prahy, ale marně by byl kdo čekal, že se najde společnost pro stavbu nouzových bytů pro chudé lidi ze stejného materiálu, z něhož se stavěl Eden, totiž ze dřeva. Eden zkrachoval, ale to se považuje za soukromou záležitost těch, kdo jej plánovali. Postup při kapitalistickém plánování obvyčejně záleží v tom, že se udržuje uměle jistý stupeň nouze na trhu těch věcí nebo výkonů, jež se plánem mají zorganizovat. Trh nesmí se octnout pod tlakem zboží, nýbrž spíš pod tlakem neuspokojené poptávky. — Plánování socialistické záleží ve vybírání úkolů obecně prospěšných, byť i účetně nevýnosných — jako jsou na př. dobré školy, dětská hřiště, nemocnice, silnice; postup pak záleží v úplném uspokojování potřeb uznaných za naléhavé a to z prostředků, jež celek má k dispozici, nebo jež si celek vhodnou organizační lidské síly a statků vnějších může opatřit. Co jen užitečných věcí by se mohlo u nás vytvořit, kdybychom dovedli zorganizovat práci nezaměstnaných lidí a hmot ladem zde ležících.

Tvrdí-li někdo, že účel kapitalistického plánování je v zásadě stejný jako účel plánování socialistického, je to asi tak, jako kdyby tvrdil, že úkolem draheho krejčovského salonu na Hlavní třídě je péče o to, aby lidé nechodili nazí, nebo že úkolem luxusních sanatorií je poskytovat co nejlepšího léčení těm, kdo jsou nejtěžší nemocní. — Plán našeho cukrovarského kartelu přece není dopřát všem lidem u nás cukru dosyta, nýbrž udržovat rentabilitu cukerní výroby u nás i za té podmínky, že cukr jest přepychovým předmětem u veliké části našeho pracujícího lidu.

Plánování a regulování.

Někteří autoři vyzdvihují rozdíl mezi těmito dvěma pojmy. V praxi jedna činnost přechází v druhou a rozdíl se stává pouze theoretickým. Při tom se „regulování“ rozumí zasahování do soukromého podnikání tak, aby se bralo správným směrem, správným tempem a aby nemělo následků nežádoucích s určitého hlediska sociálně politického. Iniciativa se tu ponechává soukromníkům, stát pouze rovná její směr, upravuje její dráhu, tak aby jako řeka — hnala mlýny, ale nezaplavovala a nepustošila kraj. — Naproti tomu plánování se rozumí iniciativní postup veřejných svazků, především státu k vytváření nebo přetváření zařízení ve vlastnictví a v provozu veřejném, postup to, při němž se soukromá součinnost sice neodmítá, ale vykazuje se jí úloha podřadná — spíš doplňování podrobností ve velkém Plánu, který pojal a provádí stát.

Když budeme dávat pozor na to, co hlasatelé „plánování“ konkrétně do svého plánu zahrnují, shledáme velmi často, že to, co oni nazývají plánem, se včera ještě nazývalo programem, ale věc sama, že je stará, pouze jméno je jiné. Jsou totiž dvě metody jak v politice, tak v každé jiné práci: jedna je nechat se strkat, protloukat se ze dne na

den, vrávorat od škarpy ke škarpe — a druhá je napřed myslet a pak jednat, napřed měřit a pak řezat, ujasnit si cíl, vybrat si prostředky, prozkoumat překážky, rozmyslet si zamýšlené i nezamýšlené následky, a pak jednat co možná ve směru výslednice těchto úvah se stálým zřetelem k vlivům se stran, naproti a vzadu i k náhodám příznivým a nepříznivým. Takovému postupu se říkalo do nedávna „mít program“, dnes tomu někteří lidé říkají „mít plán.“

Tohle užívání nového slova na starý pojem mate nepozorné lidi, a zatemňuje novou myšlenku, kterou vidíme klíčit ve všech státech od světové války. Tato myšlenka je: Vláda státu se musí starat o celkovou organizační spolupráce na území státním i — zatím cestou smluv — mezi národy, neboť ponechávání tohoto organizačního úkolu soukromým interesentům objevuje se už nesnesitelným jak s hlediska rozumového tak s hlediska mravního. Stát nemůže — jako dosud — se omezit na slabou sociální péči o ty, kdo dosa- vadním systémem jsou jako trosečníci vyvrženi na skalnaté ostrovy bída, s nichž vlnobití splachuje zesláblé muže a ženy do rychlé záhuby na místo pomalejšího umírání na nehostinném břehu. Stát musí zasahovat preventivně, aby nedocházelo k tak velkým a hromadným katastrofám. Musí se starat o podmínky práce, dokud je a aby tu byla. Nedělit se se soukromým podnikáním o hospodářský život tak, aby soukromníkům připadal zisk a státu škoda. — Něco podobného jsme už kdysi prožili při řešení problému železničního. Liberalismus reklamoval železniční podnikání — tak jako skoro všechno ostatní — pro „soukromou iniciativu“. Ta se ovšem uplatnila jen tam, kde kynul zisk, a stavěla tedy trati jen tam, kde se to podnikatelům hodilo — jenže stát potřeboval spojit železnicemi také oblasti, do kterých a ze kterých doprava nemohla se brzy vyplácet. Zřídit tyto pasivní trati bylo tedy ponecháno státu — na jehož deficit se pak mohlo ukazovat ve srovnání se zisky výnosných linek soukromých.

Dnes se ponechává státu „péče o nezaměstnané“, o ty trosečníky z lodí, jež nevydržely bouři, nebo jež omyly svých kapitánů se dostaly na úskalí. Co s nimi má stát počít? Z čeho je má žít? Z výsledku práce těch zaměstnaných či má jim sám vykázat pracovní příležitost k spolu- tvoření blahobytu, na němž si chtějí získat podíl vlastní zásluhou? Každému člověku, který má dosti obraznosti, aby se vmyslel do situace a smýšlení nezaměstnaného člověka, jeví se samozřejmě, že stát musí organizovat součinnost lidí, pokud je to v jeho moci, tak, aby si mohli za s l o u ž i t rostoucí podíl na celkovém blahobytu. Jenže jak je tato věc mravně samozřejmá, tak je organizačně těžká.

Cena jako regulátor.

Skvěle ukázala podstatu tohoto úkolu Barbora Woottonová v knize „Plán či neplán“, jež snad vyjde brzy v českém překladu u Laichterů. Zde můžeme uvést jen hlavní myšlenky k našemu tématu: Dnešní neplánovitě hospodářství se vyvíjí pod vlivem ceny. Cena určuje, co se má vyrábět, v jakém množství, v jaké jakosti, kde a kdy. Odbyt je takřka úplně otázkou ceny. Není absolutní poptávky po věcech, nýbrž je vždy poptávka po tom a tom při té a té ceně. Pohyby cen řídí výrobu i spotřebu — ovšem pohyb ceny nahoru pobuřuje odběratele („konsumenty“), pohyb ceny dolů pobuřuje výrobce a prodáváče. V této soustavě je dražota prostředkem proti hladu (neboť povzbuzuje výrobu k většímu využití všech možností k zásobení trhu, naproti tomu nutí spotřebitele k „spoření“). Cena práce — mzda — je velkým regulátorem přílivu lidí do různých povolání a do přípravy na ně. Mzda je tedy v této soustavě nejen odplatu za práci, ale také podnětem k tomu, aby ta která práce byla dělána. Rozdělování výsledků lidské spolupráce v cenovém procesu není vždy spravedlivé, ale je „výkonné“: zboží vždy najde svého kupce, když podnikatel správně předvídá kolik zboží odbude za tu a tu cenu, a když ho jen tolik vyrobí.

B. Woottonová ukazuje, jak tohle řízení hospodářského života cenami skřípe, jak plané je mluvení o „přelévání“ práce z místa na místo, z povolání do povolání, jak je ne-

možná myšlenka, že přírůstek obyvatelstva se řídí podle výdělkových možností, (které tu budou v době dospělosti dětí, jež rodiče si dovolí mít za situace, která se jim zdá slibná), ukazuje, jak spoření a kapitalisace se neřídí úrokovou sazbou, ale celou řadou jiných vlivů, takže výsledek té souhry pohnutí je jiný, než jaký vychází při myšlení ve vzduchoprázdném prostoru, do něhož by se vpustil jen jeden prvek: zájem na vyšší ceně toho co zrovna prodáváme a nižší ceně toho, co zrovna kupujeme. Woottonová ukazuje, jaký význam má cena (cenový proces) při veřejném podnikání a zvláště studuje, jak v soustavě sovětské se manipulují ceny zboží i práce, a co ze zkušeností sovětů plyne pro přeměnu poměrů západoevropských směrem k většímu blahobytu a spravedlivějšímu rozdělení. —

Plánování distribuce.

Kdokoli začne přemýšlet o východisku z dnešní krise „plánování“ hospodářského života, dojde k přesvědčení, že se tu jedná o rozřešení dvojího, ale nerozlučně spojeného úkolu: uspokojit požadavky lidského rozumu po využití daných a otevřených možností k zvýšení blahobytu hmotného i nehmotného, a uspokojit požadavky lidského svědomí po spravedlivém, humánním rozdělení účasti na tomto blahobytu (na jeho užívání).

Nejde jen o rozdělení výsledků práce, nýbrž jde o rozdělení příležitosti k práci, tak, aby velká většina účastníků byla přesvědčena, že je to rozděleno rozumně („výkonně“) a spravedlivě — bez nadržování a utiskování.

Přeměna dosavadní soustavy není tak lehká, jak si to nezkušení horovatelé představují. Když vidíme u nás ty nesnáze s „malíčkostmi“ na př. s organizací pouhého prostředkování práce, co si máme myslet o přeměnách hlubších na př. o reformě bankovníctví, o zdanění spekulacních zisků, o reformě středních a vysokých škol, o zlepšení bytových poměrů na venkově i ve městech atd. Náš úkol není nastavět výroby textilních látek nebo strojů ve státě nedostatečně vybaveném takovými závody — jak tomu bylo v Rusku po revoluci. Náš úkol je využít zařízení tu jsoucích, ale nevyužitých nebo špatně užívaných. Vedle zřízení nových veřejných institucí bude našim úkolem zorganizovat soukromé podniky k „službě celku“, jak se to stručně říká a mlhavě myslí. Tato činnost bude mít samozřejmě svoji stránku technickou, ale bude mít také stránku hospodářskou, politickou, a také estetickou, hygienickou, mravní, právní i náboženskou. Jde tu přece o nový směr a způsob života, o nahrazení zásady boje zásadou spolupráce, v součty k lepšímu nikoli v ý n o s n ě j š í m u.

Jak lze přizpůsobovat soukromé podnikání a převzaté poměry k novým úkolům, ukazuje návrh kolující v Anglii už několik let: kdokoli chce zřídit nějaký nový podnik nebo podstatně rozšířit starý, měl by požádat vládu o určení místa. Vládní orgán po prozkoumání jeho žádosti (zevrubně vypisující potřebné podmínky) by mu navrhl terno obcí, z nichž některou by si podnikatel mohl a musil vybrat — leda že by dokázal, že se mu žádné z navržených míst nehodí, načež by dostal terno nové. — Každý hned vidí smysl tohoto návrhu: rozdělit rovnoměrně průmyslové i jiné podnikání po území státu tak, aby na jednom místě nevznikaly nesnáze z přeplnění míst průmyslem a na jiných místech nedoživení kraje. Nezřídka se stává, že určitý průmysl v kraji vymře (Kutná Hora, Příbram a j.), ale je tu všechno zařízení pro četné obyvatelstvo (byty, úřady, školy, nemocnice, komunikace atd.) Je záhodno, aby se sem uvedl průmysl jiný, který by třeba z podřadných důvodů se nastěhoval do předměstí hlavního města nebo do obce, kde by se musily teprv zřizovat byty, školy, komunikace, vodovody a kanalisace, nemocnice, úřady atd. — zkrátka mnohé, co jinde nevyužito chátrá.

Náš úkol dnes.

Je pravda, že u nás tak jako v jiných státech, zachvácených nynější krizí, je třeba provést hluboké přeměny na

strukturu společensko-hospodářské. Musíme se naučit „hospodařit nadbytkem“, který nám nabízejí technické pokroky, ale který nám odpírá dosavadní hospodářská a politická organizace společnosti. Jenomže, máme-li dokázat přeměny hluboké, musíme se vycvičit na reformách menších. Jinak je prostě k smíchu, když politikové u nás horují o stakilometrových autostradách, probíhajících celou republikou, a při tom přes několikaleté „úsilí“ nebyl dosud „rozřešen“ problém křižovatky železnice a silnice v jedné vesnici na pražské periferii, nebo když se horuje o plánu na rozřešení sociálního problému bydlení a když ani za dvanáct let naše vlády nedokázaly vydat nový stavební řád.

Náš národ a stát netrpí ani tak nedostatkem smyslu pro děláni programů a plánů jako spíš fatální neschopností „příslušných činitelů“ (vždy blíže neznámých) — některý z těch plánů včas vybrat a provést.

U nás není správného pochopení pro moment času v politice. Neuznává se, že také tu dvakrát dává, kdo rychle dává. Nechápe se přechodnost všech lidských zařízení a relativnost všeho definitivního. (Vzpomeňte jen našeho zákona o „definitivní úpravě měny“, který byl za necelých pět let podstatně změněn.) Náš stát se raději sužuje starožitným celním sazebníkem nebo stavebním řádem, nežli aby si udělal „provisorňé“ nový. Ten starý je ovšem také provisorium, ale patrně definitivní.

A tak se zdá, že naším nejnaléhavějším úkolem je nejen učít náš lid dělati programy a plány, ale také je uskutečňovat. Jen uskutečňováním programů se je naučíme pořádně dělat: musíme se totiž naučit dělat plány tak, aby se mohly v přiměřené době uskutečňovat. Je třeba, abychom se naučili odklízet s cesty překážky reformem, jež už zítra by mohly náš život zlepšit, zpříjemnit a zabezpečit — jež však se odkládají pod záminkou jakési ohromné, hluboké a široké změny zrovna plánované, jež však pro samé přípravy nikdy nebude provedena. Plán však má smysl jen tím, že se provede.

Josef Macek.

p o z n á m k y

Budou takto mluvit komunisté 28. října?

Na společné levicové manifestaci pařížské dne 14. července mluvil komunist Jacques Ducloux takto:

„Náš prapor je prapor rudý, prapor, jež lid třímal už v letech 1792, 1793 a 1794, prapor, který v minulém století vlál několikrát nad barikádami, prapor, který poznal vítězství s nesmrtelnými hrdiny pařížské komuny, prapor boje a naděje proletářů celého světa, prapor, který vítězně vlaje nad šestinou světa. My, kteří bojujeme pod praporem rudým, jsme šťastni, že vidíme po svém boku bojovníky za svobodu pod praporem trojbarevným, jež naši předkové učinili znakem Veliké revoluce francouzské a jež bylo často vidět na barikádách spolu s naším praporem rudým. Vidíme v trojbarevném praporu symbol zápasů minulosti a v praporu rudém symbol zápasů a vítězství budoucích. A jestliže veliké davy dnes shromážděné zpívají nejen naši hymnu naděje a zápasu, Internacionálu, nýbrž také Marseillaisu, nezapomeneme, že Marseillaisa je píseň revoluce, z níž rádi přejímáme horoucí výzvu:

Svobodo, drahá svobodo,
bojuj se svými obránci.

Ano, jsme obránci svobody proti fašismu a přísaháme, že učiníme vše, aby jednota dnes uzavřená potrvála i zítra.“
(Obecenstvo se zvedá a zpívá Marseillaisu a Internacionálu.)

„Ku předu pod praporem lidové fronty. Ku předu za obranu chleba pro dělníky. Ku předu za záchranu míru a za bratrství národů proti internacionále obchodníků s kanony. Ku předu za obranu svobody, dobyté našimi otci. Ku předu, lidé francouzský, fašismus nevíteží.“

Dostane se československé státní vlajce 28. října nějakého podobného uznání od našich komunistů?
Z. S.

Na soud Negrů?

Mussolini se ohehdy takto vyjádřil k zpravodaji francouzského listu o habešské otázce:

„Je třeba si položit otázku, zdali je Evropa ještě hodna plnit ve světě kolonizační poslání, které založilo v několika stoletích její velikost. Není-li ho již Evropa hodna, pak uhočila hodina jejího zániku. Byla snad Společnost národů utvořena proto, aby se tohle ukázalo? Má snad být soudem, před nějž negři, zaostali národové a divoši vlekou velké světové národy, které podněcovaly a utvářely lidstvo? Má snad být Společnost národů parlamentem, v němž Evropa podléhá číselné převaze a který nařizuje její snižování? Itálie je si jista, že prosadí svou vůli. Myslím za Itálii právě tak jako myslili velcí Angličané, když tvořili anglickou světovou říši, a jako myslili velcí francouzští koloniální zakladatelé za Francii.“

Jsou to slova odvážná, ale nemělo by smyslu bouřit se nad nimi. Musíme si přiznat, že je opravdu těžko, aby se třeba Angličané dali odsuzovat Indý nebo Francouzové Marokánci a tedy také Italové Habešany. Velké evropské národy jsou tak pyšné, že by to sotva dovedly snášet. Jak se tomu však vyhnout? Zajisté nejlépe tak, budou-li tyto národy postupovat proti primitivům a zaostalým kmenům způsobem, který nedá záminku k obžalobám před tribunálem civilisovaného světa. Chápeme, že nikdo nechce být souzen negry. Stejně však chápeme, že není přípustná domněnka, jako by vůči negrům bylo všechno dovoleno. Zajisté si přejeme, aby Evropa nepodlehla číselné převaze Asiátů nebo Afričanů, zajisté věříme v její nadřazenost a v její civilizační poslání. Ale musí to být opravdu civilizační poslání! Civilizační poslání však znamená jít do Afriky ve jménu nějaké myšlenky a nějakého programu. Itálie však říká jen toto: Chci prosadit svou vůli. Je vůle fašistického režimu eo ipso civilizačním posláním? Zdá se nám naopak, že se to spíš podobá cynismu. Možná, že je to jen upřímnost. Dříve se posílali do primitivních zemí misionáři a za nimi chodili zpravodajci obchodníci a vojáci. Možná, že Itálie nechce vzbudit zdání nějakého pokrytectví a že proto posílá hned vojáky. Jenže to, co dělali angličtí misionáři, nebylo samé pokrytectví. Přemnozí z nich, jistě velká většina, brali své poslání velmi vážně a opravdově, což dokazuje už to, že neváhali podstoupit kruté útrapy v nezdravých krajinách a pustinách. Jestli potom civilní vlády jejich díla zneužívaly k obohacování, za to oni nemohli. Může-li vůbec co zachránit čest koloniálních mocností, jsou to jistě tito pionýři civilisace, kteří chodili do Afriky nikoli za ziskem, nýbrž proto, aby obraceli na křesťanskou víru. Nejsou to jen kněží. Jsou i lidé druhu Alberta Schweitzera, který šel do Afriky jako lékař. S Habešii už je to těžší, Habeš už křesťanská je. Ale jistě zbývá ještě velmi mnoho do skutečné civilisace a jistě bychom byli rádi, kdyby to bylo učiněno. Bylo by však třeba, aby nám to bylo nějak podrobněji vyloženo. Říká-li se jenom: „My chceme Habeš,“ nezdá se nám to dostatečným odůvodněním vojenské expedice.

Z. S.

Pěšky jako za vozem

Jednání o jmenování členů zemských a okresních zastupitelstev se velmi protáhlo. Příčin bylo několik. Jednou z nich bylo, že politické strany se nemohly mezi sebou dohodnouti o stranickém klíči, t. j. kolik jmenovaných členů zemských a okresních zastupitelstev připadne na tu či onu stranu. Posílají-li jednotlivé strany na místa jmenovaných členů zemských a okresních zastupitelstev lidi, o kterých rozhodují zase jen politické strany, ztrácí tím jmenování členů zemských a okresních zastupitelstev hodné na svém smyslu. Smyslem celého opatření bylo, aby do těchto oborů přišla třetina lidí, kteří by neměli stranickou legitimaci, nýbrž v prvé řadě odbornou kvalifikaci. Jestliže nyní i o této třetině jmenovaných členů mají rozhodovat politické strany, a to jak o počtu členů, kteří se připočítají té či oné straně, tak i pokud jde i o osoby těchto členů, dostáváme se tam, kde bychom byli, kdyby všichni členové — a ne jen dvě třetiny — byli přímo voleni při zemských a okresních volbách. Měli bychom k dobrému i to, že jsme se vyhnuli jmenování členů do zemských a okresních zastupitelstev. Smyslem jmenování bylo, aby část členů zemských a okresních zastupitelstev přišla do těchto sborů z jiného titulu, než jest prostý titul stranické legitimace a příslušnosti. Rozhoduje-li se při těchto jmenovaných členech zase podle stranické legitimace, pak celé opatření klesá na ceně; pokles

ten není vyrovnán ani tím, že letos snad dává toto opatření možnost korigovati vliv Henleinovy strany v jednotlivých německých okresech.

V. G.

Dr. Rašín vypovídal na spiritistické seanci, čili

Proč nejhlupejší lidé píší vždy do nejvlastenečtějších listů?

V královéhradeckém týdeníku „Národní fronta“ vyšel tento apel na veřejnost, který uveřejňujeme bez poznámky i s chybami, ačkoliv přátelé, kteří nám výstřížek posílají, předpokládají, že jej budeme glosovat. Myslíme, že čtenáři sami pomyslí si vše, čeho třeba. Apel zní:

„V úctě podepsaný jednatel již od r. 1927 za nadpřirozeného příkazu ustavujícího se humánního družstva ku výstavbě léčebných lázní v Horní Rokytnici nad Jizerou k uctění památky dra Aloise Rašína vydal vlastním nákladem p. Karlem Koreckým, profesorem hudby v Táboře složený a k upomínce tragicky zesnulého státníka věnovaný smuteční pochod, by tímto pochodem dal najevo, že upřímní národovci a vlastenci čeští želi velice ztráty toho, jemuž za neúnavnou péči o udržení hospodářské i politické samostatnosti byl zákeřnou rukou zničen život a nyní za 12tého výročí jeho bolestné železné smrti přichází od něho prorokovaná a od všech jeho vrstevníků obávaná doba, kdy stát československý zmítá se v nesnázích národohospodářských. Oným pochodem dává duch dra Aloise Rašína jak vládě tak i všem činitelům státu a veškerým národním stranám varovný hlas, aby snášenlivě a vlastenecky k sobě lnuli a nepřišli vlastní vinou o národní samostatnost, kterou československý národ světovou válkou nabyl a tak nemusil přijít jeho varovný hlas k smutnému uskutečnění.“

Vydání smutečního pochodu vyžadují však též v trudných chvílích národa následující historické okolnosti.

Jak blanický vrch skrývá dle pověsti ve svém nitru bojovníky, aby pomohli k vítězství českému národu, až mu bude zle, tak vrch Kotel v Krkonoších chová v sobě dle jistých poznatků rozsáhlá ložiska drahých kovů stříbra a platiny, které by vydobytím pomohly státu z finančních nesnází a zachovaly občanům státu jejich majetek a životní existenci. Nutno však prozkoumat historickou štolu, kterou započali za lesíkem nad pivovarem v Horní Rokytnici nad Jizerou budovat již v r. 1377, tudíž ještě za panování císaře Karla IV. a již vede k ložiskům drahých rud. Jelikož byla štola po přepadnutí husity na jaře 1424 z přední části zasypána a přišla z zapomenutí, neví se, je-li již až k vrchu dobudována, kteroužto okolnost nutno zjistiti. Z oně štol vyteká minerální voda, která se má použít k léčebným lázním k uctění památky dra Aloise Rašína. K jich zřízení poukázala česká vlastenka pí Emílie Kloubková, majitelka tamního pivovaru a choť notáře v Jilemnici již dům, do něhož povede osvědčená léčebná voda z historické štol. Současně se provedou výzkumné práce k objevení zmíněných drahých kovů, ku rozmnožení kovové valuty státu, nyní tak nutně potřebné. K úhradě výloh zjišťovacích jest však potřeba požadovati alespoň od upřímných vlastenců skrovnou obětavost odběrem smutečního pochodu, věnovaného památce dra Al. Rašína. Dojemné zvuky skladby upomenou na tragický skon v trudných chvílích národa, těžce železného státníka a povzbudí vlastenecké city ku trvalému uhájení samostatnosti našeho československého státu. Aby se dosáhlo obého úkolu jak vlastenecko-pietního, tak i státu prospěšného, prosí se ctění příznivci o laskavé doporučení smuteční skladby k hojněmu odebrání těmi, kteří pěstují klavírní a sborovou hudbu s vlasteneckým nadšením i pro pietní účely.

Cena smuteční skladby s podobiznou zvěčnělého státníka 10 Kč.

Ludvík Svačina,
jednatel lázeňského družstva a národohospodářský pracovník.

(Objednávky přijímá administr. t. l.)“

Smluvní vědečtí (umělečtí) aspiranti čili konec vysokého technického školství

Výnosem ministerstva školství a národní osvěty ze dne 18. května 1935 upravují se poměry asistentů na vysokých školách ve smyslu nařízení o aspirantech z 13. července 1934. Podle tohoto výnosu obsazují se i na vysokých školách místa asistent-

sú tak, že na jedno miesto môžu pripadnúť dve sily aspirantské, nazvané „smluvní vedecký (umělecký) aspirant“. Jejich poměr je soukromoprávní a trvá nejdéle jeden rok. Aspiranti mají být postupně uváděni do služby s plným využitím svých sil a schopností. Profesor o nich vede popis, podle kterého se pak posuzuje, zda aspirant bude asistentem či nic. Tři měsíce nebude aspirant dostávat plat, pak dostane kolem 500 Kč. Po 15ti měsících služby dostane kolem 700 Kč. Služební poměr aspiranta může být zrušen profesorem bez udání důvodů jednoměsíční výpovědí. Po službě nejméně šesti-měsíční má právo na placenou dovolenou na zotavenou, nejvíce 8 dní. Podle nemajetnosti aspirantovy a podle osob, na něž jest ve své výživě odkázán, může mu být povolena výpomoc až do výše příslušného tříměsíčního aspirantského příspěvku. Atd.

Nařízení bylo oznámeno veřejnosti právě po volbách (18. V. 1935 má datum).

Není třeba zkoumat, jak to přišlo, že teprve nyní vstupuje aspirantské nařízení v platnost i pro asistenty. Loni na podzim prohlásil, jak jsme četli v denních listech, pan ministerský předseda delegaci spolku asistentů, že aspirantství na vysoké školy zavedeno nebude (ač v té době již — soudě podle nynějšího výnosu — bylo informovaným kruhům známo, že aspirantství pro asistenty platit bude) a denní listy doprovdily tento výklad velkou pochvalou. Bylo totiž tehdy všem lidem srozumitelné, že poměry asistentů jsou jiné než státních úředníků: Asistenti nastupovali na 1/2 roku bezplatně, aby pak dostali za to dodatečně odměnu asi 600 Kč měsíčně a pak sloužili za 1000 Kč, žadající každé dva měsíce za prodloužení asistenční služby a pak, po 8 letech, museli vykázat větší vědeckou činnost, aby byli na školách ponecháni. Je tedy patrně očividným překrucováním skutečnosti, srovnával-li někdo asistenty se středoškolskými profesory, sloužícími do života.

Z toho, že aspirantské nařízení nebylo uplatňováno, lze soudit jen na blahovolnou praxi ministerstva školství — ministrem je ostatně vysokoškolský profesor. Poměry však patrně byly silnější.

Vylučme z našeho uvažování universitu, jejíž nynější i příští asistenti pomýšlejí většinou na to, aby se usadili na ní jako vysokoškolské docenty a profesori a kteří, jak jsme mohli pozorovat, necítí se býti nařízením příliš dotčeni. Zvykli jsme si totiž již tak na bídný životní standard, že se radujeme z toho, dostaneme-li po několikaměsíční práci zadarmo — 450 Kč měsíčně. Ale jde nám o vysoké učení technické kteréhokoliv odboru, kde úkolem asistentů bylo, aby se zdokonalili v některém úseku technické práce a pak se odebrali do praxe.

Ponechávajíc stranou universitu, máme k tomu své důvody: Zijeme totiž u nás, jak už několikrát bylo v „Prítomnosti“ zdůrazněno, v pojetí kultury velmi knižním, řekl bychom, velmi universitním. Je patrně rozdíl mezi vědeckým badáním v oboru theologie, filologie, filosofie, práv atd. a drahým badáním v oboru technickém, vyžadujícím drahých laboratorů. Toto přezírání technických škol je viděti i na stále se opakujícím volání, aby vysoké školy vyšly ze svého vzduchoprázdneho prostoru, neboť prý nejsou zapojeny do života, nedovedou vybojovat ideové, duchovní vůdcovství a jsou v reakčním myšlení a sebestilství v mlčenlivém zákoutí, — proto prý není velkých výbojů vědeckých a odtud také — náš slabý parlament....! Toto celkem neškodné přání, vyslovované stále a stále profesorem Rádlem, je myšleno ovšem jediné na universitu a často budí jen dojem, že se stýská po nějakém radikálně-pokrokovějším mluvení větší části universitních profesorů. Technické školství se svými „výboji“ jakoby neexistovalo. Zapomíná se totiž, že k „vědeckým výbojům“ technickým je třeba v prvé řadě peněz. Neboť co zmůže vědecky tvořivý profesor-technik, má-li ročně 4000—5000 Kč na všechno zařízení laboratorů, na drahé knihy atd.?

Toto ztotožňování „vědeckých výbojů“ s universitou není jinde a je to patrně zase československá specialita. Snad by naše dnešní spojenectví se sovětským Ruskem mohlo nám pomoci k revisi: slyšíme odtamtud sice o technickém výzkumnictví, ale málo o tvoření na universitách. Vědecký život v laboratorích, jak můžeme sledovat ve spoustě sovětských technických časopisů, v laciných knihách sovětských a z vypravování lidí, kteří tam pracovali, z cizích časopisů (anglických, německých, amerických) — je takový, že u srovnání s podporou našeho technického výzkumnictví jest se nám mírně se zapýřiti. A toto konstatování můžeme pronést i tehdy, když máme určitý odstup od onoho podivného režimu, který dnes vládně v Rusku — ale který také ví, že se udrží technickou zdatností a podporou technické práce a ne — produkcí a vývozem hnoje. A nová generace je tam vychovávána již z mládí

v odbornictví v určitém úseku, — podnik grandiosní, o němž se nesní ani západní kultuře.

Jak to, že asistenti budou dnes na tom u nás hůře než myčky na školách a jiný personál? Nemá patrně smyslu zkoumat, kdo je tím vinen. V dnešním typu anonymní demokracie, kdy nikdo za nic není odpověden a jeden svaluje vinu na druhého, je těžko mluvit o odpovědnosti. Vinny jsou tedy „poměry“, abychom nikoho neurazili. Tyto poměry ovšem jsou již světovou ostudou. Asistenti budou sloužit zadarmo a pak za 450 Kč — bez vyhlídky, že se stanou aspoň asistenty. Za tím jim jejich kolegové zaberou dobře placená místa v praxi. Plyne z toho, že asistenty na technikách budou buď synové bohatých rodičů (a ti na školu za asistenty nepůjdou, neboť mají spíše smysl pro peníze než pro vědu) nebo — bohužel jen vyslovení idioti, kteří se jinde uchytili nemohou. Za těchto poměrů bude asistentství, jak už je ostatně teď tak soudí a hodnotí technická praxe — zabíjením dražého času.

Aspirantství dotýká se ovšem i nejdůležitější otázky dneška, otázky brannosti národa. Nejde jen o to, že mladí lidé se touto svou situací doslova otravují a dostávají podivný názor na stát, který se k nim chová zdaleka hůře než soukromé podniky, které konec konců zhodnotí, co kdo dovede a nakonec ho přece pořádně zaplatí. Ale zatím co sousední stát (o sovětském Rusku ani nemluvě) věnuje ohromné sumy peněz (vezmi, kde vezmi) na vědecké, technické výzkumnictví (a tím by měly být naše vysoké školy technického směru), dobře věda, že se mu to dobře vyplatí a že na technické zdatnosti (i teoreticko-technické zdatnosti) závisí síla státu, — klesáme u nás pod úroveň nejzaostalejšího státu, spokojující se platonickým mluvením o brannosti a slavnostními řečmi a slavnostmi. Mk.

politika

Ferko Křak:

Národovci a hejslováci

Pisateľa týchto riadkov učili rodičia milovať a čítať si Pána Boha, rodiča, priateľa, a nie v poslednom rade Slováka-národovca. Popri duchovnej piesni — ba vari pred ňou — znela nám v duši svätá pieseň „Kto za pravdu horí“ a pred zrakmi vystupovali nám postavy národných veľikášov. Dosahovali až nedozernej výšky — nebohý majster Lehotský to tak šikovne symbolizoval v jeho Tomášikovi; — nízkí, slabučkí sme boli proti nim.

Svojich národných vodcov, ktorých zachovala nám história, mali sme v úctivosti a tak iste pozerali sme sa aj na vodcov prítomnej doby. Pamätám, aká to bola udalosť, keď do nášho mesta prišiel prvý raz dr. Milan Hodža, o ktorom sme vedeli, že sa bije za naše národné práva v Budapešti. Chceli sme ho všetci vidieť, naši otcovia i my, mládež. Slová, ktoré k nám prehovoril, skryli sme si na dno duše.

Spomínam si tiež, ako sme závideli potomkom slávnych mužov, že môžu byť nositeľmi takých vzácných mien, ale to nebola závišť hriechna, lebo sme si aj v potomkoch ctíli otcov a tušili sme u nich pokračovanie života, ktorý na slovensko-národnom poli má takú skvelú tradíciu. Takto som si ja ctíli, súc im blízko — a vážim si ich dodnes — i najmladších z rodiny Daxnerovcov, vediac, že už následkom tradície a rodu budú sa usilovať o zachovanie toho lesklého mena, aké si členovia rodiny Daxnerovcov boli vydobyli. Pôvodca Slovenského memoranda z r. 1862 Štefan Marko Daxner dal národu syna Ivana, zahraničného revolučného pracovníka, tento synov legionárov a nadšených národovcov, verím, že pokračovanie sa nezastaví v ďalších potomkoch. Je dobré, keď si mladí toho uvedomujú a húževnate pracujú vo verejnom živote i keď dnešné časy chcú uplatniť zásadu, že víťazstvo patrí novým, konjunktúristom, trebárs s hociakou

národnou minulosťou. Budúcnosť iste túto prechodnú módu odstráni, ako ona zanikla v histórii všade.

Učili nás však ctíť si nie len ľudí, ale i mestá, v ktorých bývali alebo bývajú veľkí národní buditeľia. Rozprávali nám i o tých s láskou a pestovali pre ne osobitnú úctu.

Prímát medzi slovenskými mestami patrila Turčianskemu Sv. Martinu. Učili nás hľadať naň očami, akými starí Izraelští hľadeli na ich Jeruzalem. Ja na príklad, keď som prvý raz išiel v Martine z vlaku, myslel som si, že by sa mi svedčilo zobuť, lebo zem, na ktorú som kročil, je svätá. Človek je taký: spomína na Jeruzalem, ale zabúda, že sám Syn Boží plakal nad týmto sídlom onoho národa, ktorému v prvom rade prišiel spasenie. Jeruzalem, Jeruzalem, ty mordér prorokov...

Človek však v opejení nerozmýšľa. Alebo, ak prídu takéto myšlienky na um, zaženie ich úsudkom, že sa história opakovať nemusí.

Turčiansky Sv. Martin ostával nám svätým mestom. A teda, čakalo sa na jeho slovo. Národne uvedomelí Slováci, najmä starí, čo dlho udržiavali vatru národného povedomia, čakali, čo povie Turčiansky Sv. Martin aj na otázky, novými politickými pomermi položené.

Vstup T. Sv. Martina do nových dejín bol veľkolepý. V pravú chvíľu vedeli proklamovať neodsadenosť slovenského národa na maďarských úradoch. A robili to hrdinsky, vtedy, keď sa po Martine ešte prechádzali maďarskí vojaci a četníci a keď vládol župan maďarský.

Horšie to bolo neskoršie, keď sa púšťal do ďalších rečí.

Politická reč Turčianskeho Sv. Martina.

Na jednom sa 30. októbra 1918 v Martine nedohodli: na tom, aby v rukách martinských činiteľov zostala správa politiky slovenskej. Martin ostával kultúrnym strediskom, ale robil politiku sa rozdelili slovenskí činitelia podľa stavovskej príslušnosti alebo prítulnosti k nejakému stavu. Agrárici, obrábatelia rolí, nastúpili cestu ochrany svojich záujmov, tu i tu križujúcich so záujmami robotníctva, ktoré z týchtože príčin volilo cestu osobitosti. Slováci — ako hovorím — sa pridali k skupinám, ktorým alebo podľa povolania alebo pre svetonázor patrili a ja ani na minútu nepochybujem o tom, že prvý krok v politickom dení vykročili s pevným rozhodnutím pomáhať svojmu ľudu a rozkvetu svojej vlasti. V tomto snažení boli všetci jednotní, veď do práce išli poväčšine z bojšťa, kde slovenský agrárnik vedľa slovenského soc. demokrata, či nár. socialistu, alebo živnostníka bojoval o oslobodenie svojej vlasti a zriadenie samostatného, svojho, štátu. Teda: to spoločne vybojované pustili sa zveľaďovať.

Pre tieto rozličné cesty a preto, že tí, ktorí nešli s Martinom, mali viac úspechu, sa Turčiansky Sv. Martin urazil. Okolo neho saskupili sa takí, ktorí sa tiež urazili. Tak farár, ktorý odmietol prijať lektorstvo slovenčiny na bratislavskej univerzite a dožadoval sa ihneď profesúry, gravitoval do Turčianskeho Sv. Martina. Osamostatnili si stranu, Slovenskú národnú a chystalí sa k vážnej politickej akcii. Historií ďakovali za sebavedomie, ktoré ich k tomu poháňalo.

Martin politicky samostatne prehovoril prvý raz vo voľbách r. 1925. To bol hlas, ktorý zachytil. Musíme priznať: zachytil hodne mysliacej inteligencie slovenskej, ktorá z úcty k minulosti dala dôvery novým rečiam Martina dnešného.

Tento hlas Turčianskeho Sv. Martina zasadil ranu úcte k slovenským vodcom a bol predriekaním urážky, silnej a podlej pre jej nepravdivý podklad. Znel asi takto:

— Rozbívajú nám národ. Aby jednotliví páni, túžiaci po masných hrncoch, mohli sa dostať k sláve a moci, roz-

deľujú národ na roľníkov, remeselníkov, robotníkov, ba na evanjelikov a katolíkov — atď. Musíme sa postaviť proti chůtkam pažravcov a národ chrániť ako celok. Rozdeľovanie národa nepripustíme a — podľa učenia slávnych predkov — spoločnými silami budeme si vydobíjať svoje práva. Za hlasom pokľhávalo heslo: „Slovensko Slovákom!“

Zastavím sa na chvíľočku. Spojiť národ je idea skutočne veľká a pekná. Kiežže by sme mali sjednotený český a slovenský národ, na podklade zdravého programu. Proti takému spájaniu však, aké bolo v programe Martina, na čím bojovať každému rodu vernému Slovákov. Nekáže tak konať autonomistický program. Martinský plán autonomie je vlastne len dosiahnutie administratívnej samosprávy. Konať tak káže cieľ, aký Martinčania sledujú. Cieľom politického podnikania martinských je satisfakcia pre urazené veličiny a pokorenie víťazných „politických odporcov“.

Vidíme to z prostriedkov ich politického boja. Do služby ich vyhlásenej idey zapriahli páni Martinčania zneuctievanie, osočovanie a rozširovanie lživých historiek o svojich politických odporcoch. Darmo mal voľakto zásluhy na poli služby pre národ, darmo sa prípadne v legiach postavil s nasadením života proti nepriateľovi, len aby pomohol vybojovať slobodu — ak neťahal s Martinčanmi za jeden povraz, bol hanbou národa, bol zradným, zapredaným synom slovenskej rodiny. Nedá sa utajiť: tam bola sláva Hodžova, tam úcta k nemu a jeho politickým spoločníkom! Podľa hlasu Martina títo ľudia boli najväčší gaunerí pod slnkom a každý poriadny Slovákom mal od nich utekať.

Hovorí sa, že cieľ svätí prostriedky. Áno, im, milujúcim seba, osvojivším si „L'état, c'est moi“ — štát (i národ) som ja, bolo žiaducím cieľom, životným cieľom, dosiahnuť slávu a moc — nepozastavovali sa teda veľmi nad tým, akými pracujú prostriedkami. Hoci medzi nimi boli i ľudia, ktorí ako kňazi a iní cirkevní hodnostári, hlásajú kresťanskú morálku, nevedilo im to v pokračovaní skandalizovania poctivých národných pracovníkov.

Dôverčiví a neinformovaní ľudia, zabúdajúci pre myšlienku na nutnosť preskúmania, kto myšlienku chce uviesť do života, prihlásili sa — na všetkých stranách Slovenska — k spolupráci, aby pomohli rozšíriť tento nový a vážny hlas Martina. Tam profesor, advokát, lekár, tam slúžny, úradník a kňaz, tam obchodník, remeselník, roľník i robotník, privrženecí všetkých stavov, išli volať po národnej jednote podľa receptu Turčianskeho Sv. Martina.

Ale široké masy prezieravého ľudu nedaly mandátu hovoriť ich menom v sneme. Hoci príprava bola veľká a skvelá, národ za martinskými vodcami nešiel.

To ich nútilo rozmýšľať, ako si získať dôveru ľudu a za tým cieľom svolali si i prvú väčšiu poradu pracovníkov. Charakteristické a výstižné je, že po tejto porade bolo počuť mnohých spolupracovníkov, predtým horľiacich a nadšených, rezignované závery: Dali sme na nachytať. Škoda bolo takto ísť. Táto spoločnosť nikdy ničoho nevykoná národu. To byly hlasy tých, ktorí rýchle spoznajú ľudí a na nich vodcovia urobili zlý dojem.

Chyba vodcov.

Hodne pred samostatným vystúpením Slovenskej národnej strany vo voľbách, slovenskí remeselníci a obchodníci, organizovaní v Slovenskej národnej strane, predostreli predsedovi Matúšovi Dulovi prosbu, aby dovolil utvorenie remeselnícko-obchodníckej frakcie v rámci strany a aby na

pojednávanie o tejto veci prijal delegáciu, vedenú Miloslavom Schmidtom.

Remeselníkom Dula odkázal: — A čože, už každý šuster a pekár chce byť poslancom? Už všetci chcete politizovať?

Dulove dôvody — opakujem — sú základňou myslenia „národného centra“ a vo funkcionároch strany treba vidieť aspirantov na poslanske a senátorské miesta s hmotnou a spoločenskou výhodou.

Keďže na toto prišli mnohí, opustili stranu, a — zaujímavé — práve tí, ktorí mali príležitosť tesne spolupracovať s najvedúcejšími z vedúcich tejto našej politickej spoločnosti.

V dnešné dni možno hovoriť o úplnom krachu martinického politického vystúpenia, lebo vidieť, že z tých, ktorí sa k nemu pôvodne pridali, dnes vo vedení a práci nie je ani jeden z nich. Ostávajú len vedúci jednotlivci a existencne odvislí ľudia, Rázus—Vančo—Staš a okolo nich sa točí skupina nových ľudí, ktorí starému, dôsledne opakovanému heslu po jednote veria, čiže, ktorí na výzvu Slovensko silou mocou spasíť chcujúcich naleteli.

Starých, prvých priekopníkov vidíte alebo v iných politických stranách, alebo — poväčšine — v ústraní. Ja zпамати uvediem iba niekoľko takýchto mien: dr. Emil Stodola, dr. Jur Janoška, dr. Vladimír Klimo, prof. Rudolf Kľacko, mjr. Jozef Országh, dr. Slabej, Ján Manica, Ivan Thurzo, Daxnerovci atď.

Idealisti-vodcovia, ktorí do martinického podniku investovali prácu i peniaze, odišli, lebo im svedomie nedopustí poslať ľudí týmito cestami. Slovenský národ — aspoň tá časť, ktorá nie je svedená k poslušnosti kléru, prevážnou väčšinou hlásajúceho autonomistickú politiku — ide za tými politickými činiteľmi, ktorí síce nevedeli tak pekne rečniť, ktorí neprecitľovali obecenstvo, ale ktorí za to viac k o n a l i.

Pomluva zo zradu národa na tých, ktorí si vyvolili osobitnú politickú cestu — mimo martinické vedenie — sa vracia späť a tým sa vracia aj úcta k ľuďom, ktorí sú fakticky mi slovenskými národovcami a pracovníkmi, v nových pomeroch proti prostriedkom potrebným za Maďarska, zmenenými prostriedkami. A naproti tomu s nepríjemnými pocitmi sprevádzajú najmä tí, ktorí mu „naleteli“, takého Martina Rázusa, o ktorom sa vie, že svojho poslaneckého mandátu snažil sa dosiahnuť už aj 1. kandidátkou (svojho času v poslednú chvíľu odvolanou), na soc. dem. listine, 2. aj ochotou prijať kandidátku strany republikánskej (deputácii agrárnikov z Nového Mesta n. V., ktorá ho prišla požiadať o súhlas s kandidovaním, doslovne povedal: „Škoda, že ste neprišli včera. Práve som podpísal kandidátku národnej strane.“) 3. O tože usiloval aj zavlčením svojej strany raz šrámkovcom, 4. druhý raz kramárovcom, 5. tretí raz hlinkovcom, vždy tým, ktorí mu mandát zaistili.

V prípade Rázusovom rozumieme Dulovej vete o chuti po mandátoch. A ako inak môžu vyzerat pomery pri ostatných, keď generálny vodca, „svedomie národa“, predstavuje sa takto? Inde pomery vyzerajú tak, ako na ne poviťil dr. Miloš Vančo — druhý generál — vetou: — Dajte mi pokoj, ja z politiky nežijem! To bolo vtedy, keď šlo o vykonanie malej práce v záujme skupiny národnárskych ľudí.

A koľko takýchto prípadov strašne žaluje na Martinčanov! Koľko jedincov, spoliehajúcich sa na pomoc svojich vedúcich, ostalo bez vybavenia vecí, len proto, lebo vedúci z politiky nežijú. Spoliehali a boli oklamani.

Hovoril som o úcte k národovcom.

Rozliční povolani na to, aby boli vodcami-národovcami, príležitosťou pohrdli, zneužili svojho postavenia a vrhli fľak na povest slovenského národovca.

To pobáda nás rozpoznať. Musíme mať oči otvorené a hľadať skutky. Dost' bolo krásorečnenia, dnes nám hejslováčenia netreba.

literatura a umění

Arch. Jaromír Krejcar:

Co udělali spisovatelé v Paříži pro svobodu?

V druhé polovině června konal se v Paříži mezinárodní sjezd spisovatelů, svolaný pod heslem obrany kultury. Slavná jména některých účastníků jako André Gide, Heinricha Manna, Liona Feuchtwangera, A. Bretona, připoutala k němu opravdovou pozornost.

Každému upřímnému stoupenci svobody spisovatelova slova, každému, kdo ve svobodě tištěné myšlenky a tvůrčího uměleckého projevu vidí jedinou cestu kulturního vývoje, připadalo by samozřejmým, že na sjezdu spisovatelů — nota bene mezinárodním — bude tato základní otázka probírána a řešena svobodně v celé své šíři, bez ohledů nalevo i napravo. Čekalo by se, že sjezd bude konstatovati především, kde, ve kterých zemích je svoboda myšlenky a světového názoru spisovatelova respektována — a kde je potlačována. Logickým výsledkem sjezdu byl by potom důsledně, v mezinárodním měřítku vedený boj za kulturní a literární svobodu tam, kde je utlačována a za její udržení a obranu tam, kde dnes je.

Surrealismus to odnesl.

Vedení kongresu mělo však zřejmě jiné směrnice — a tak kongres vyzněl pouze jako bouřlivá politická manifestace pro SSSR. Nádavkem k tomu byl kongresem odsouzen a zavržen surrealistický literární směr jakožto špatný, jelikož není uznáván za „správný“ vládními činiteli rozhodujícími v SSSR o literatuře a o „správnosti“ různých uměleckých a literárních směrů.

Skutečnost, že mezinárodní sjezd spisovatelů, svolaný pod heslem obrany kultury, tedy svobody spisovatelova slova, tuto svobodu, kterou sliboval hájit — především zrušil pro stoupence surrealistického literárního směru, je poněkud překvapující. Ukazuje (nebo snad odkrývá?), že sjezdu tedy nešlo o hájení svobody absolutní, bez ohledu na politický nebo literární směr spisovatelův — nýbrž mimo jiné taky o potlačení svobody slova pro spisovatele jiné literární orientace než té, která je vládním kruhům v SSSR příjemná.

Sjezd se vydařil.

Bylo zajímavé sledovat v sovětském tisku referáty o sjezdu, jimž byly věnovány celé strany novin. Ruská „Pravda“ napsala ke konci sjezdu:

„Tribuna kongresu byla dostupna představitelům všech směrů (pro ruského čtenáře věc jistě sensační, pozn. pis.). Proto jsme slyšeli i o humanismu „vůbec“ i o roztržce mezi západní a komunistickou kulturou i blouznění surrealistů,

projevujících své nadřování kontrarevoluci. (Tímto slovem se v sov. tisku označuje vše, co není přísně ve vládní linii, pozn. pis.) — Stačí říci (píše dále „Pravda“), že vždy, když se objevil sovětský delegát na tribuně, nebo když někdo připomenul SSSR — sál se otrásal potleskem. V řeči některých účastníků zvučely je ště (!!! pozn. pis.) naivní idealistické iluze a liberalistické omyly — — —“.

Pro účastníky kongresu byl potom uspořádán slavnostní čaj na sovětském vyslanectví v Paříži. Tedy kongres na obranu kultury a na obranu svobody slova se velmi zdařil. Není důvodů pochybovati o tom, že vzdorosed, který si ve stejnou dobu svolali říšsko-němečtí spisovatelé do Lübecku, se taky velmi zdařil a vyzněl zajisté také úplně jednosměrně.

Nezval nesměl mluvit.

Bohužel nebylo na pařížském sjezdu pro slibovanou obranu kulturní svobody mnoho vykonáno — jestliže sjezd dal tak neprozřetelně najevo, že tam, kde podle jeho představ začíná svoboda spisovatelů, politicky orientovaných na SSSR, končí právě svoboda všech ostatních. Spisovatelům představujícím západní literární avantgardu (a ne zrovna bezvýznamným!) jako A. Bretonovi, Vít. Nezvalovi, B. Perretovi a jiným, nebylo totiž prostě představenstvem uděleno slovo, ačkoliv se jej silně domáhali. Snad proto, aby svým odlišným uměleckým názorem nekazili pěknou jednosměrnost sjezdu, byli jaksi vyňati z „kulturní ochrany“.

V případě Nezvalové je to ovšem poněkud více než pouhé faux pas pořadatelstva, neboť Nezval byl na sjezdu jediným reprezentantem moderní české poesie. Tak ovšem zůstalo i neobsazeno místo v „mezinárodním užším byro“, jež bylo Československu rezervováno, aby i u nás bylo náležitě bděno nad prováděním kulturní svobody.

Doufejme, že důvodem k umlčení českého básníka Vít. Nezvala, francouzského spisovatele A. Bretona a jiných významných spisovatelů západních nebyla pouze ta okolnost, že „maître de congrés“, ruský spisovatel p. Ilja Erenburg, je umělecky opačných názorů než spisovatelé, jimž na sjezdu nebylo uděleno slovo. Jistě je však udivující věcí, že na kongresu, který se podle svolávacího hesla mýnil zabývati ochranou kulturní svobody, dostalo se Nezvalovi této svobody méně (totiž žádná) než v jeho „měšťácky-demokratické vlasti“, zemi humanismu a liberalismu, kteréžto světové názory sovětský tisk nikdy neuvádí jinak než s dodatkem „shnilý“.

A tak se může nezaujatému pozorovateli vtíratí názor, že nebýt té měšťácké demokracie a toho „shnilého“ liberalismu, které nezakazují spisovatelé vydání díla třeba úplně opačné politické orientace než jakou má a představuje státní moc, že by asi mnoho knih Vítězslava Nezvala, A. Bretona a jiných velmi významných spisovatelů světové literatury — světlo světa nespátrilo.

Jak to aranžujete?

Kongres, jehož jednosměrností je sovětský tisk opravdově nadšen (až na malé výtky zbytečnému liberalismu, humanismu a idealismu, které se tam vetřely), způsobil určité rozpaky a nedůvěru u těch francouzských spisovatelů, kteří to s ochranou svobody kulturní mysleli vážně, a ve své demokratické dobromyslnosti vzali heslo kongresu doslovně. Stojí proto za uvedení jedna z mnoho polemik, jež kongres

vyvolal ve francouzském tisku. Tak p. Clement Vautel v „Le Journal“ napsal:

„A propos mezinárodního kongresu spisovatelů, jehož „levost“ nezná mezí, psal jsem nedávno: Jak spojit soud nad fašismem, „který se snaží paralyzovat myšlenku“, a nadšené schvalování komunismu, který myšlení dal bez okolků do oková? Dodal jsem: „Tak páni kongresisté, jak to aranžujete?“

Pan Pierre Gerôme odvolává se na mou čestnost, svědomitost a také na zákon, žádá mne o uveřejnění své odpovědi na mou otázku. Bohužel, jeho odpovědi je veliký článek, přesahující možný rozměr v „Le Journal“, a proto mohu uveřejnit jenom důležité výňatky:

„Jistě je Vám známo, že jsou v historii diktatury různých druhů a že na příklad diktatura konventu nebyla podobná diktatuře Bonapartově.“ (Pan Gerôme bude též vědět, že Bonaparte „général Vendémiaire“ byl synem konventu. Zajisté, jelikož se zde jedná o svobodu myšlení spisovatelů, to nebyl on, který dal guillotinovati André Cheniera — — —.)

„Celkem jsou diktatury revoluční tvůrci svobody, a diktatury kontrarevoluční zuřivě potlačují všechnu svobodu. Diktatura v SSSR je prvního druhu, v Itálii a v Německu druhého.“ (Co se týče svobody myšlení, psaní, publikování, házím oba druhy do jednoho pytle.)

„V SSSR se nepálí knihy na náměstích.“ (No to ne, ale dávají se na index a jejich autoři se posílají na Sibiř.) „Věda je respektována, laboratoře obsazeny, vzdělání se šíří všeobecně, generál Perrier, člen Institutu, vrátivší se z Ruska, prohlásil, že tato země je rájem vědců.“

Možná, ale není to ráj spisovatelů, a jedná se o svobodu tištěné myšlenky. Pan Gerôme obchází mou nevhodnou otázku, která ho přivedla do rozpaků. Je to příliš pohodlné. Oddaluje se stále od věci a prohlašuje: „Ve fašismu je diktatura feudální menšiny, která utlačuje masy a vydírá z nich jménem mystického nacionalismu daně a zisky, nutné pro udržování velkého aparátu policejních parazitů.“

Ale opakuji, že to všechno není odpovědi na mou otázku „Jak to aranžujete?“ Pan Gerôme nemohl vůbec nic aranžovati, jeho posice je falešná a obraz jeho rozpaků zábahný. Nenachytal jsem ho in flagranti při intelektuálním podvodu proto, abych po jeho způsobu dal přednost jednomu „druhu“ diktatury na úkor druhého „druhu“. Jsem proti veškerému útlaku a neuznávám autoritu jinou, než tu, která protežuje svobodu.“

Potud tedy francouzský demokrat p. Cl. Vautel.

Vyznavači svobody svobodu potlačují.

Doslovem. Kongres svým průběhem chtě nechtě odhalil tři zajímavé úkazy.

Prvý. Přichází literární avantgarda, jejíž umělecký směr neshledávají spisovatelští stoupenci přísné orientace na SSSR „správným“. (Tím se navlas podobají vládním kulturním činitelům v SSSR, nemajíce bohudík jejich tamější pravomoci nad osobní svobodou spisovatele). Snaží se potlačit a umlčet svobodu uměleckého projevu a světového názoru této nové literární generace, zrozené za hranicemi SSSR, zatím alespoň těmi prostředky, jimiž dnes vládnou. Nové generaci, představující současnou západní literární avantgardu, nelze při nejhorší vůli imputovati nějaké kontrarevoluční myšlenky proti SSSR — leda, že žádají pro sebe (a to jenom za hranicemi SSSR!) stejné právo na uznání svého literárně-uměleckého názoru, jakému se těší spisovatelé, pišící po linii názoru schvalovaného uvnitř SSSR vládními činiteli. Mimo to ovšem svými psychologickými studiemi lidské povahy, podvědomí atd., dívají se zvědavě za ohradu, kterou končí svoboda myšlenky, přípustná v SSSR pro spisovatele.

Druhý úkaz. Komunistický spisovatel a básník (a nikdo nebude pochybovati o tom, že A. Breton, V. Ne-

oval ani jimi jsou), těší se svobodě svého slova a svého uměleckého přesvědčení jenom ve společenské soustavě demokratické, neboť, jakmile se ocitnou na půdě byt i pouze z dálky ovlivňované „diktaturou proletariátu“, je jim jejich svoboda ihned vzata. Stojí to za přemýšlení?

A poslední. Minula tedy jaksi doba, kdy kulturně-umělecká revoluce literární avantgardy byla souběžná s revolucí sociální, jestliže SSSR, jakožto avantgarda sociální revoluce v celém světě jest nuceno umlčovati už i západní literární a uměleckou avantgardu pro její nebezpečné myšlenky.

Mistři kultury byli dobře zaranžováni — bohužel pouze s jednoho stanoviska, a dokonce s jeho úplnou výlučností. Jestli správně i pro toto výlučné stanovisko — ponechme k rozhodnutí budoucnosti a pořádatelstvu, aby se o tom později přesvědčilo.

Jistě je škoda, a dnes dvojnásobná, že se kongres nestal opravdu tím, za co jej prohlašuje p. Henri Barbusse, totiž historickou událostí ve vývoji lidstva. Těžko předpovídati zvláštní význam a dlouhé trvání „mezinárodního svazu spisovatelů“, založeného na obranu kultury a svobody tištěné myšlenky — jestliže sám právě jejím potlačováním zahájil svou činnost.

Státní propagandě SSSR doma i za hranicemi, byla pařížským sjezdem spisovatelů prokázána nepopíratelně výborná služba (doma víc snad než za hranicemi), ale kde zůstala slibovaná obrana kulturní svobody a svobody myšlenky?

Byl to opravdu hlavní důvod k pořádání sjezdu?

život a instituce

Frank Warschauer:

Německý Antikrist

„Němci“ znamená „pohané“.

S netajeným uspokojením konstatoval již Friedrich Nietzsche, že jméno „die Deutschen“ znamená původně totéž, co pohané. Byl filologem a měl k tomuto tvrzení patrně svoje důvody. Na jednom místě své „Radostné vědy“ poznamenává, že Gothové po svém pokřtění tak nazývali ty ze svých soukmenovců, kteří nepřestoupili na křesťanství. Toto konstatování patrně nebylo ničím radostným pro Nietzscheovy současníky. Od té doby však se časy změnily. Dnes zní pojmenování „pohan“ veliké části Němců v uších zcela sladkým tónem a osvěžuje jejich pragermánské sebevědomí.

Nemá smyslu vtipkovati o obrovských protikřesťanských hnutích v dnešním Německu a neviděti v nich nic jiného, než pohrávání si s Wotanem k zábavě zvrácených nacionalistů. Pohanské proudy, které se dnes jasně ukazují, šíří se v Německu již půl druhého století. Ale to, co tehdy strašilo jen v hlavách jednotlivců, stalo se dnes obrovským hnutím, které se lavinovitě šíří. Politická revoluce byla v Německu potlačena: část její vitality byla dnes obrácena na potlačení víry. Když v dubnu tübingenský vysokoškolský profesor Wilhelm Hauer, jeden z exponentů novopohanského hnutí, svolal do berlínského Sportpalastu, v němž se obyčejně konají jen boxerské zápasy a šestidenní závody, shromáždění, přeplnilo tento prostor přes 20.000 posluchačů. Je to symptom duchovně náboženského neklidu, jenž se zmocnil Němců. Neboť zde byla zahájena debata o křesťanství v takovém

rozsahu, že by si to Evropa měla poslechnouti. Nejen ze zájmu o proudy, které se tu mnohdy objevují, o osobnosti, které vystupují do popředí, a o důvody, které se zde uplatňují. Zejména proto měla by Evropa naslouchati těmto projevům, protože zde kuje své nejnebezpečnější zbraně, své ideologické zbraně válečnický duch Německa, jenž se snaží přivést Evropu nazpět do minulých epoch.

Hitler a křesťanství.

Hitler je římský katolík, ale již ve svém nezměnitelném programu nacionálně socialistického hnutí rozvíjí náboženskou otázku v takovém smyslu, jenž dává tušiti nastávající velké náboženské boje. Je tu užíváno opatrných pojmů, dá se však již jasně poznati, že náboženství tu má být podřízeno jiné a vyšší instanci, totiž germánskému nacionalistickému chtění. V tomto programu ve 24. paragrafu se totiž praví:

„Požadujeme svobodu všech náboženských vyznání ve státě, pokud neohrožují existenci státu a pokud se neprohřešují proti mravnímu a proti nacionálnímu cítění germánské rasy.“

Již zde se uznání některého náboženství činí závislým na určitých podmínkách nacionálních. Z opatrnosti ovšem tehdy další odstavec ještě ohlásil ústup těmito slovy:

„Strana nacionálně socialistická jako taková staví se na stanovisko pozitivního křesťanství a neváže se při tom konfesijně na žádné určité vyznání.“

Z této these se vyvinula již záhy po Hitlerově nastoupení k moci zřetelná tendence, soustřediti svůj útok nikoli proti církvi katolické, nýbrž spíše usměrniti církev protestantskou a dojíti s Vatikánem k modu vivendi. Toto usměrnění však vyvolalo prudký odpor. Podářilo se sice formálně usměrnění protestantů provésti, současně však se rozpoutaly značné síly, jež se otevřeně stavějí proti pokryteckému sdružování křesťanství a nacionálního socialismu. Někteří protestanté zakládají svůj odpor na ryzím křesťanství, jiní však nalézají naprosto nové stanovisko svého jednání.

Jak byl protestantismus usměrněn.

Ve své řeči ve sněmovně 23. března 1933 upozorňoval Hitler církev na to, že nacionální socialismus zbavuje veřejný život politických a mravních jedů, čímž vykonává stejnou funkci jako náboženství. Pravil tehdy:

„Nacionální vláda vidí v obou křesťanských vyznáních důležitě složky, přispívající k udržení našeho národního charakteru. Proto bude respektovati všechny smlouvy, které byly mezi těmito církvemi a mezi zeměmi uzavřeny. Očekávám však a doufám, že její práce, směřující k mravnímu a morálnímu obnovení německého národa se dočká i potřebného porozumění u obou těchto církví. Ve školách zajistí a zaručí vláda spolupráci konfesí.“

Dále pravil Hitler, že říšská vláda klade nejvyšší důraz na to, aby její přátelské styky ke Svatému stolci byly zachovány a rozšířeny.

Jestliže však biskupové a superintendenti zakládali veliké naděje na podobných slibech a spoléhali se na to, že se nacionální socialismus nebude vměšovati do civilního života, svědčí to o tom, že nepochopili neobyčejně výhodné postavení Hitlerovo, jenž měl možnost na jedné straně jako vůdce vlády činiti sliby a na druhé jako vůdce strany je nemusil dodržovati. Říšský kancléř vyjednával s církví. Když však úspěšná revoluce nacionálně socialistické strany pronikla do církve, a po dobrém i po zlém tuto církev přetvořila, byl říšský kancléř toho názoru, že mu po tom nic není. Ostatně není možno ani očekávati, že by figurka tak plná protikladů, jako tento legální revolucionář, měla kdy

držeti slovo. Kdo naslouchal pozorně jeho slovům, byl by si již tehdy povšiml toho, že Hitler si vážil konfesí jen zcela omezeně: že totiž mají přispívat k udržení nacionálního charakteru německého.

„Němečtí křesťané“ na cestě k nacionálnímu socialismu.

Hnutí nacionálně socialistické bylo vneseno do evangelické církve německé ještě před Hitlerovým převratem. Stalo se to v červnu 1932 ve formě hnutí „Německý ch k ř e s ť a n ů“, kterému stál v čele farář H o s s e n f e l d e r. Byl přesvědčen o tom, nebo to alespoň předstíral, že činí další historický krok německého lutheránství a že bojuje „proti cizáckému kalvinismu“. Prospělo mu, že mezi německými protestanty byla velká nálada radikalistická. Neboť evangelické církve staly se většinou pouhou věcí kostelních úředníků a náboženských kroužků, byly naprosto odcizeny lidu a byly většinou prázdné. Němečtí křesťané pokládali za svůj úkol, aby lhostejně přivedli do lůna církve: na tom jim záleželo v první řadě.

Zatím však odpor proti Hossenfelderovi mezi německými theology velice vzrostl, takže se podařilo zabránit, aby se nacionálně socialistická strana s Hossenfelderem neztotožnila. Hitler zbavil Hossenfeldera jeho místa a jmenoval svého osobního přítele, faráře Ludvíka Müllera z východního Pruska, vrchním vůdcem německých křesťanů. Po třídní „náboženské rozmluvě“, mezi 16. a 19. květnem 1933, konané ve friezském klášteře Lokkumu, přiznal Müller církvi nezávislost od státních zásahů. Co se od toho příslibu dalo očekávat, ukázalo se záhy.

Zplnomocněnci církví provolali 26. V. 1933 v Berlíně osvědčeného theologa, pastora Friedricha von Bodelschwingha, říšským biskupem. Hitler však Bodelschwingha neuznal a na nátlak Goeringův jmenoval pruský ministr kultu Rust ministerského ředitele Jaegera církevním komisařem. Jaeger sesadil vysoké církevní úředníky a jmenoval Müllera vůdcem německého evangelického církevního svazu. Bodelschwingh ustoupil, a v neděli dne 2. července 1933 byly vztýčeny hackenkreuzerské prapory na evangelických kostelích. Nato se ovšem rozpoutal odpor dosavadních církevních vůdců velice prudkým způsobem. Nejbojovnějším byl farář Hossenfelder, jenž nejen že se musil vzdát vedení německých křesťanů, nýbrž kromě toho byl i zbaven úřadu duchovního místopředsedy vrchní církevní rady. V tomto ovzduší došlo v červnu 1933 k volbám do „církevního parlamentu“.

Nacionálně socialistické církevní parlamenty.

Tyto volby byly ovšem stejně nesvobodné, jako volby do sněmovny. Se svým heslem „evangelium a církve“ vůbec nesměli zastánci náboženské svobody na veřejnost. Rozhlas byl k dispozici pouze protestantským „německým křesťanům“, jejichž jménem katolík Hitler sám mluvil. Proti straně a proti SA neodvážili se příslušníci ostatních církví vůbec ani veřejně vystoupiti. Ve Frankfurtě nad Rýnem měli faráři těchto církví odvahu, že veřejně prohlásili, že za těchto okolností nemohou vstoupiti svobodně do volebního zápasu. Následkem toho došlo ovšem oficiálně k volebnímu vítězství nacionálně socialistické skupiny, stejně jako tomu bylo při volbách do říšského sněmu.

Říšský biskup Müller prohlásil v programní řeči:

„Nemáme v úmyslu roztrhnouti své společenství s jinými národy a rasami, s nimiž nás spojuje jednotná církev Kristova. Společenství před Bohem však nevyklučuje rozdíly mezi lidmi. I to je vůle Boží.“

Proti této kasuistice vzpírají se mnozí protestantští theologové ještě dnes tak radikálně, že nacionálně socialistická strana uznala za dobré, ubytovati jich značný počet v koncentračních táborech. Marburští theologové prohlásili veřejně svůj odpor proti tomuto stanovisku: Dva tisíce farářů podepsalo pamětní spis, v němž je formulováno jejich opoziční stanovisko. Bonnský theolog Karl Barth vzbudil rozruch svou opoziční brožurou s titulem „Já pravím nikoliv!“. To jsou statečné odmítavé projevy duchovních, jimž stojí vlastní svědomí výše než politika.

Hitlerův zápas proti katolické církvi.

Katolíci biskupové dali kdysi nacionální socialismus v době jeho zápasu o moc do klatby. Za trest ukázal katolický říšský kancléř Adolf Hitler dne 23. března 1933 veřejně svou pomstu tím, že se v postupimský den společně s Goebbelsem demonstrativně neúčastnil slavnostních katolických bohoslužeb a místo toho šel složit věnec na hroby příslušníků S. A. na Luisenstädtský hřbitov v Berlíně. Dokonce se mezi německými křesťany tvrdilo, že Hitler se stane členem protestantské církve. Toto tvrzení však bylo chladně dementováno.

Katolická církev si ovšem rychle pospíšila, aby odvolala svou klatbu, pronesenou nad nacionálním socialismem. Biskupská konference ve Fuldě, k níž náležejí všichni němečtí biskupové, publikovala 28. března 1933 vyhlášku, že je uklidněna prohlášením, jež pronesl nejvyšší zástupce říšské vlády a autoritativní vůdce nacionálně socialistického hnutí. Aníž odvolával svou klatbu proti určitým náboženským mravním bludným naukám;

„přece je episkopát přesvědčen o tom, že není již třeba dřívějším všeobecným zákazům a výstrahám skýtatí pozornost.“

Biskupové dále upomínali, aby byla zachována věrnost zákonné vrchnosti a prosili, aby v domě božím z ohledu na jeho svatost nedocházelo k žádným politickým demonstracím. To znamenalo zákaz svěcení praporů pro SA.

Přes tento ústup vystoupila katolická církev hned v prvních měsících Hitlerova režimu s protesty a proti násilným činům příslušníků S. A. a proti nelidské praxi politické. Dne 10. června vydali biskupové společný pastýřský list, v němž prohlásili:

„Jednota celého národa může býti uskutečněna nejen jednotou krevní, nýbrž zejména jednotným nazíráním. Při určování příslušnosti ke státu určitého druhu vede výhradně stanovisko rasové a krevní k nespravedlnostem.“

Nacionální socialismus však záhy dokázal, že si nedá líbit podobné výtky ani od církevních autorů. Jeden z velikých katolických dělnických svazů „Der katholische Gesellenverein“ chtěl konati 11. a 12. června sjezd v Mnichově. Zatím co tehdy pan von Papan ve své řeči vybízel k tomu, aby byly překonány myšlenky třídního boje, a byl znovu-zřízen společenský řád, přepadly hnědé košile členy tohoto katolického svazu na ulicích a zbily je s odůvodněním, že prý tito členové nosili oranžové košile. Konečně obsadila S. A. i východy sálu, a svlékla členům sjezdu jejich košile. V důsledku toho odřekl kardinál Faulhaber ohlášenou pontifikální mši a sjezd byl předčasně ukončen. Při návratu na nádraží byli ještě mnozí účastníci sjezdu zbiti.

Domnělé úspěchy katolické církve.

Po dvou týdnech došlo k novému bití, jimž byla církev zasažena ještě bezprostředněji. Strana centra, bavorská lidová strana, byly rozpuštěny pod nacionálně socialistickým nátlakem. Při tom došlo i k zatčení katolických kněží. Katolická

ciarkiev však měla v nacionálne socialistickém Nemecku stejné málo chuti hráti si na pronásledovanou a trpící, jako ve fašistické Itálii, ačkoliv jí Brüning k tomu radil. Katolická církev sice v historii vděčila podobné mučednické taktice své největší úspěchy: tentokrát však si patrně řekla, že pro ni není velkou výhodou být ve stejné mučednické frontě s bolševiky. Tímto argumentem se oháněl Papen, jenž koncem června vyjednával v Římě o uzavření konkordátu s Vatikánem. To, co katolický baron před rokem nemohl dosáhnouti v úloze říšského kancléře, vyjednával se vůdci stran německého centra, to se mu podařilo ujednati s římskými kardinály. Dohodl se s nimi o vzájemné toleranci.

8. června byl podepsán návrh smlouvy, jenž představoval první státní smlouvu uzavřenou mezi Vatikánem a mezi německou říší. Obsah konkordátu dá se charakterisovatí nejlépe tím, že sotva, že byl podepsán, již se rozplamenil mezi Svatým stolcem a německou vládou ohnivý zápas, jak se tato smlouva má vykládati. Církev tímto konkordátem nenabyla ničeho, co by byla dosud neměla, naopak, vzdala se mnoha důležitých posic, které jí dosud nepopíratelně náležely. Musila zakázati duchovním a členům řádů jakoukoli činnost v politických stranách. Před jmenováním biskupů a arcibiskupů byla nucena dotázati se říšského místopředsedy, nejsou-li proti navrženým osobám žádné námítky všeobecně politického rázu. Biskup byl nucen přísahati věrnost nejen říši, nýbrž i své zemi a musil vysloviti svou úctu říšské vládě.

Církevní diplomacie se domnívala, že tento konkordát pro ni znamená zvláštní úspěch. V praxi však se ukázalo, že katolická církev ustoupila krok za krokem od vši své faktické moci a konečně, že ustoupila i před nacionálně socialistickým duchem. Stačí jeden příklad. Freiburgský arcibiskupský ordinariát přikázal koncem srpna 1933 svým duchovním, aby před započatím náboženského vyučování zdravili své žáky hitlerovským pozdravem, na nějž teprve žáci mají s pravici pozvednutou k římskému pozdravu odpověděti „Pochválen buď Pan Ježíš Kristus“, nachež duchovní odpoví se stejné vztaženou pravici „Na věky, amen“.

Protináboženské proudy.

Zatím, co tímto způsobem navenek byly regulovány vztahy k církvi, proudí pod povrchem silné protináboženské proudy, jež tu a tam již vedou k velice jasným a otevřeným projevům. Jejich stranníky je nejen mládež, nýbrž zejména i velice silná opozice v lůně nacionálních socialistů. Jeden z těchto opozičních hitlerovců vyjádřil se o tom tímto způsobem:

„Nacionální socialismus je ve své podstatě úhlavním nepřítelem klerikalismu. Klerikalismus nemusí být automaticky ztotožňován s křesťanským náboženstvím: rozhodně však je totožný s křesťanstvím, organizovaným církevně. Dnešní katolická církev bez jakékoliv pochyby je organizační formou klerikalismu, to jest, nauky o nadvládě kněží, kteří si činí universální nárok na moc, z kteréhožto důvodu stojí v protikladu k totalitnímu nároku nacionálních socialistů.“

U samotné katolické církve vystupuje ještě další protiklad v universalismu jejího učení a její formy, které představují zvláštní protiklad k základnímu národnému stanovisku nacionálního socialismu. Tento protiklad směřuje podle všech přírodních zákonů k tomu, aby se vybil ve formě zápasu. Jakákoliv iluze, že by bylo možno se vyhnouti tomuto zápasu mezi nacionálním socialismem a katolickou církví, je jen marnou nadějí, která vyplývá z nedostatečné znalosti nacionálního socialismu.

Co se týče protestantské církve, nejsou ty věci tak jasné. Vznik protestantismu nás totiž učí tomu, že na počátku již byl protestem nacionalismu proti římskému universalismu. U protestantů tedy je protiklad proti nacionálnímu socialismu spíše jen věci formální, nikoli věci samotné nauky, z čehož vyplývá, že protiklady nebyly tak silné a že protestantismus mohl být nacionálním socialismem snáze dobyt.“

Theologové proti hákovému kříži.

Mnozí evangeličtí theologové však se nedali tak rychlým způsobem převést k nacionálnímu socialismu, nýbrž vidí v nacionálním socialismu absolutně nevyrovnatelný protiklad s jakoukoliv formou křesťanské nauky. Tito protestanté mají odvahu nakresliti jasnou hranici mezi těmito oběma doktrínami. Tak na příklad jsme četli tento projev náboženského socialisty Paula Tillicha, jenž dříve býval v Nemecku profesorem theologie, nyní emigroval do Ameriky a napsal v listopadu 1934 do amerického časopisu „Social Research“:

„V Nemecku se vynořují problémy, jaké se neobjevily již od počátku křesťanského středověku. Od doby, kdy křesťanství zvítězilo nad starověkým pohanstvím a kdy na křesťanství byly obráceny i germánské kmeny, od té doby nebylo nezávislého protikřesťanského mytu, jenž by dával státu veškerou neohraničenou moc a jenž by byl kladen za základ totality celého života. Dnes se však podobný mythus v Nemecku vynořil a s ním vzešla velká řada nových problémů.“

Neboť nacionální socialisté užívají pro svou doktrínu sami se vši vážností pojmenování „mytus XX. století“. Během-li toto pojmenování vážně, musíme pozvednouti národ na úroveň Boha a vyvoditi z tohoto praktické důsledky. Uznání křesťanství nacionálním socialismem nemůže znamenati nic jiného, než prozatímní kompromis. Je z něho patrné, jak hluboko ve vědomí německého národa je zakotvena křesťanská tradice a jak těžko se z něho dá vymýtiti. Ale již dnes musí se křesťanství podřídit kritice nositelů tohoto nového mytu. Již dnes je křesťanství odsunováno stranou, je přetvářeno a tak pozměňováno, že už dnes nezůstává mnoho z jeho skutečného obsahu.

Povšimněme si, jaký je ráz tohoto konfliktu. Tkví především v totalním nároku státu na člověka, jenž se sráží s bezpodmínečným předpisem každé křesťanské nauky, že člověk má být poslušen Boha. Mytus německého národa a německé říše je v nesjednotitelném protikladu s poselstvím o národě božím a jeho říši. Krevní mytus německý nedá se uvést v soulad se společenstvím všech lidí ve svátostech, které sahá o mnoho dále než společenství krevní. Bezpodmínečné připoutání každého jednotlivce k jeho národnosti a jeho státní příslušnosti sráží se s křesťanským předpisem, že každý má být odhodlán z vůle boží opustiti domov i rodný dům. Naprosté podmanění každé osobnosti přiči se křesťanské nauce o absolutní hodnotě každé lidské duše. Vůdcovský princip nacionálně socialistického státu je v protikladu k suverenitě boží. Tím, že nacionální socialismus prohlašuje dnešek za jedině významný a hodnotný, přiči se křesťanské nauce, která je založena na naději v lepší budoucnost. Pro křesťany existuje jenom jediná pravda a jediná spravedlnost na světě; pro nacionální socialisty však je tolik pravd a tolik spravedlností, kolik je duchů jednotlivých národů a kolik je nacionálních států.

Z toho je jasné naprosté protiklad principů obou doktrin, protiklad, jenž musí ukázati své důsledky i když ne vůli vyhnouti se otevřenému zápasu. Nový mytus německý se přiči nauce o podstatě boží bytosti, přiči se poslání církve a tento mytus je vlastním základem totalitního nároku nacionálně socialistického státu. Vlastně se vede spor jedině o tento mytus. S církevního hlediska může být tento rozpor odklizen jedině tím způsobem, bude-li nový mytus o státě překonán a bude-li současně s ním poražena i idea totalitního státu. Nacionální cit a nacionální stát, autorita a vůdcovský princip, všechno to může být uplatněno pouze na základě absolutním, pokud je mu, nábožensky řečeno, připsána božská podstata, podstata Boha, který vedle sebe nesnese žádného boha druhého. Málo tu padá na váhu církevní odpor proti státu. Už od dob Lutherových se dostala nynější ústava spolu se zákonodárstvím a správou církevního života do rukou státu, takže dnes bylo by bývalo nedošlo k žádným obtížím, když se jednalo o změnu ústavy a o splynutí německé státní církve se státem. Nový mytus však způsobil rozpor. Tento mytus je základem církevní politiky říšského biskupa Müllera a z něho vznikly naprosto neusmiřitelné protiklady mezi církví a německým státem.“

Blázňova cesta.

Vidíte, že tento theolog klidným a naprosto přesvědčivým způsobem ukázal totéž, co opoziční hitlerovec, jehož jsme prve citovali: že nacionální socialismus je naprosto nezotožnitelný s křesťanstvím.

Kromě oficiálních a usměrněných theologů a církevních hodnostářů existují v Nemecku také zástupci jiného názoru, jenž nechce přiznat tuto nesjednotitelnost, drží se dále svého fiktivního křesťanství i svých ryze germánských nauk.

Nemecko bývalo odjakživa zemí podivínů a prazvláštných tovaryšů. O ty podivíny, o nichž teď budeme mluvit, byste se nemuseli ani zvláště starat, kdyby v jejich rukou bohužel nebyla velká moc. I sebe absolutnější myšlenka však se stane podivuhodnou, existují-li desetitisíce jejich příslušníků. Lenin pravil, že teorie se proměňuje ve hmotnou sílu, kdykoli strhne davy. Toto neplatí bohužel pouze o teoriích rozumných, nýbrž i o zcela bláznovských.

Zakladatel německé lidové církve.

V Německu žil člověk, jenž už často vzbudil veselí lidí vzdělaných a rozumných, zejména svou knihou, v níž hlásal, že skutečný Germán se nemůže dopustit většího zločinu, než ožení-li se s židovkou, nebo formulujeme-li to jazykem nacionálních socialistů: smísí-li svou čistou germánskou krev s krví židovství. Tuto tezi vylíčil v románě „Hřích proti krvi“ (Die Sünde widder das Blut), které se dříve lidé srdečně smávali. Většina lidí se jí smávala také proto, že znala jen parodii, kterou o této knize napsal vtipný imitátor cizích slohů Hans Reimann. To bylo ještě za oněch dobrých starých dob, kdy si člověk v Německu mohl dovolit něčemu se smát.

Od té doby však vyšel tento román ve 260.000 výtisků a stal se přímo biblí velikého počtu Němců. Jeho autor Dr. Phil. Arthur Dinter je dnes docela velkým mužem nejen jako autor tohoto díla, nýbrž i jako zakladatel „německé lidové církve“, která má statisíce příslušníků.

Chemicky vyčištěné arijské křesťanství.

„Německá lidová církev“, kterou doktor Dinter založil a která dnes čítá statisíce příslušníků, vznikla z organizace, nazvané „Bojovní Svaz k dokončení reformace znovuzřízením a rozšířením čisté nauky Vykupitelovy, zbavené všech židovských a židovsko-křesťanských padělků, ve své arijsky hrdinské podstatě.“ Základem této nauky je, že Kristus byl původně jasnou postavou arijskou a ne snad nějakým Židem. Byl pouze „židovským státním příslušníkem“, původem však byl Galilejec, tedy příslušník kmene, jenž prý už 150 let před Kristem byl naprosto očištěný od Židů. Jaké rasy tito Galilejci byli, o to se náš badatel nestará, je zkrátka spokojen tím, že našel arijskou podstatu Krista. Vede dále důkaz o tom, že Ježíš dokonce ani nemohl být Židem a musil být arijscem: Vyplyvá to z jeho celého „arijsky heroického postoje“. Proto bylo také veškeré jednání Kristovo v protikladu k okolnímu světu židovskému a proto Kristus hlásal na místě „židovsko-materialistického lži-náboženství“ své „arijsky idealistické pravé náboženství“, které bylo něčím neobyčejně příbuzným nordicky germánským předkům dnešních hitlerovců.

S tím však se pan Dr. Dinter se svými statisíci příslušníky nespokojuje, nýbrž vede ještě neobyčejně obsírný a důkladný důkaz o tom, že Kristus byl vlastně již ve své době příslušníkem antisemitického nacionálního socialismu. Dnes tento směšný prorok Dr. Dinter dodává svému poslání ještě zvláštního lesku tím, že vytyčuje za svůj úkol dokončiti německou reformaci, dokončiti dílo Martina Luthera, který neměl odvahy postavit se i proti „židovské bibli“ a židovskému pavlínskému theologii:

„Konečně provádíme odžidovštění křesťanského náboženství, které začal už Luther, tím, že je zbavujeme všech židovskými pavlínských padělků a že sjednocujeme protestanty a katolíky ve formě opravdu křesťanské německé lidové církve. V ní je místo pro lid německého vyznání, neboť opravdová víra v německého boha nestojí nijak v protikladu k čisté arijsky heroické nauce o vykupiteli, nýbrž nalézá v ní teprve své nejhlubší uskutečnění. Předpokladem k tomu jest, abychom objasnili německému národu, že Kristus nebyl Židem, nýbrž že měl v sobě našeho nordicky germánského ducha a naši nordicky germánskou krev. Že dále to, co hlásají dnešní

židovsko-křesťanské církve katolické i protestantské, není původní arijskou naukou o Vykupiteli, nýbrž rekonstrukcí Žida a rabína Pavla, jenž jsa Židem, nebyl vůbec ani schopen její arijský smysl pochopiti. Podle svých vlastních údajů ve druhé ep. cor. XII. 1-8, byl Pavel hysterikem a epileptikem. Stojíme tedy před strašným faktem, že německý národ stejně jako celý arijský křesťanský svět stojí už déle než 1000 let pod duševní vládou chorobného a abnormálního Žida.

My tu naopak jako skromní a rozumní Evropané stojíme s úžasem před strašlivým faktem, že veliký díl německého národa může podléhati duševní nadvládě podobných zmařenců. Bylo by radno, aby si tento hlasatel křesťanský a nordicky heroicky jasných pragermánů přečetl názor Friedricha Nietzscheho o této věci:

„Chce-li nám někdo tvrdit, že Germáni byli přímo stvořeni a předurčeni pro křesťanství, musí v sobě mít hodně nestydatosti. Nejen, že je pravda opak, nýbrž leží přímo na dlaní. Proč by vlastně vynález dvou znamenitých Židů, Ježíše a Šavla, dvou nejžidovštějších Židů, kteří vůbec kdy existovali, měl vyhovovati více Germánům, než kterýmkoliv jiným národům? Jak je možno srovnati nejvyšší morální subtilitu, kterou vyhotovil tento rabín, jenž byl něčím docela jiným, než chlapcem v medvědí kůži, jak je možno srovnati ji s líným, válečnickým a loupežnickým Germánem, jenž byl smyslně chladným, byl milovníkem lovu a pi-jákem piva a jenž to nedopracoval dále, než k jakémusi takémusi indiánskému náboženství a jenž ještě před 1000 roky si neodvykl voditi lidi na jatky na obětní kameny? Křesťanství vyšlo z židovství a z ničeho jiného: křesťanství však se vkořenilo do římského světa a přineslo plody, které jsou stejně židovské jako římské.“

sport a hry

Sportivus:

Amatéri a profesionálové

Mezi málo jasných okamžiků našeho života, který se Mrozvíjí mezi temnými katastrofami, patří dnešní sportovní hnutí. Je pochopitelno, že se dostalo sportu plného uznání po posledním dramate světové války. Po letech, kdy život byl nesnesitelný, mohl se teprve dostat k plné platnosti sport se svou samozřejmostí, prostotou a svými nároky na plná práva těla, které přestalo být hříšným protikladem ducha. Je to podivné, že v celé historii posledních tří tisíc let se teprve nyní dočkaly plného uznání zásady, které nalézáme formulovány již v době vstupu Řeků do temna lidských dějin. Olympijské hry trvaly již 112 let, to jest 28 Olympiad, když roku 776 před Kristem byl uznán jejich vznik za datum tak významné, že by se od něho měl počítati čas. Ale teprve roku 1894 měl francouzský sportovec Coubertin nápad obnoviti myšlenku Olympijských her po 2500leté přestávce. Rousseau formuloval už 150 let před tím hnutí, které představovalo reakci proti intelektuální civilizaci, trvalo však mnoho let, než byly jejich důsledky patrný v každodenním životě.

Kdykoli se však lidstvu podaří nalézt uprostřed strašné zaslepenosti jeho historického hledání něco dobrého, můžeme s jistotou předpokládati, že v tomto dobru bude kdesi skryto zlo, stejně jako bylo obsaženo ve skřínce Pandorině. Sotva lidstvo objevilo štěstí ve formě hnutí pro pěstování zdravého a krásného těla, již se objevila hrůza rekordů: toto zlo jest s to zbavit celé moderní sportovní hnutí jeho ceny a obrátiti jeho přednosti v pravý rub.

Jak provozují sport Angličané.

Podnes jsou Angličané vzorem rozumného provozování sportu. Jak napsal jeden z moudrých anglických autorů,

není v Anglii sport ani tragedií, ani vy-silující povinností, ani představením pro podívanou. Hraje se vždycky jen z pouhé radosti pro hru: Protože Angličané milují volný vzduch, zelené louky a styk s jinými lidmi. Sport tam nebyl utlačen technikou a neprovozuje se ve stínu světových rekordů, jako třeba ve Spojených státech. Proto také Angličané mají tak málo světových rekordů, ačkoliv se mohou vykázáti skoro v každém sportovním oboru největším počtem mistrů. Sport pro ně je prostě pouhou hrou a ničím jiným, rozhodně však není ani akrobacií ani inženýrstvím.

Tento klid, s nímž Angličané přijímají rekordy, je hezkou vlastností: přesto však se dnes už rekord nedá odmyslet ani od sportu ani z našeho života. Sport se tím právě liší od ostatních systémů tělesného školení, že v něm lidé neusilují o pouhý zdravý pohyb, nýbrž snaží se měřiti své síly. Odtud vede cesta k úsilí po maximálním výkonu a k obdivu pro rekordy. Maximálních výsledků však může docílit vždycky nejsnáze ten, kdo nedělá nic jiného. Obdiv pro rekordy automaticky vytváří sportovního odborníka, profesionála, a z onoho krásného úsilí o zdraví těla, jehož se může aktivně účastniti každý zdravý člověk, vzniká náhle něco zcela jiného: radost z artistických výkonů, která se neliší od onoho potěšení, které divákům přináší variéte a cirkus.

Je tedy velice zdravou věcí, že se počalo rozlišovati mezi amatéry a profesionály, a vyplývá to ze samé podstaty sportu.

Amatérský sport.

Problém amatérského provozování sportu, jenž hýbá sportovním světem, stal se dnes znovu aktuálním. Situace se stala složitější i jednodušší současně: Francouzi to předvíдали už před lety. Před několika roky se zdálo ještě směšným, že ve Francii byly zavedeny tři kategorie hráčů při kopané: profesionálové, amatéři a „olympijští amatéři“. Stejným směrem šel vývoj i v Německu, kde se dnes „olympijský amatéři“ posuzují jako zcela samostatná skupina amatérů, odlišná od ostatních. Četli jsme o tom před nedávnem v „Berliner Illustrierte Zeitung“ článek Heinricha Sattera, vyznačující se podivuhodnou otevřeností:

„Je třeba, aby stát sám přišel atletům ku pomoci, čímž rázem bude odstraněno nebezpečí, že sport se bude pohybovati na jedné straně mezi nebezpečím professionalismismu a na druhé na kraji nebezpečí pseudoamatérismu. (Schein-amaterismus).“

Satter ukázal, že je povinností státu postarati se materiálně o tyto sportovce. Zdůraznil, že slavný atlet je nejlepší propagandistou a důkazem o vyšší tělesné vyspělosti národa, a že je povolán k tomu, aby byl ideálem pro mládež a vzorem pro její výchovu.

V tomto německém řešení se propaguje nejmodernější metoda, jak obejít „amatérský paragraf“. Každý sportovec, jenž má význam v mezinárodních utkáních a může se uplatnit na podobných závodech jako reprezentant státu, má býti na státní útraty školen, živěn, šacen a konečně opatřen postavením ve státní službě. Na základě této německé metody jsou sportovci vyzvednuti ze svého civilního postavení, jsou podřízeni státem placenému a povinnému trainingu, jsou zbaveni starostí o existenci, dostanou všechno, co potřebují na šatu a jsou podřízeni zvláštní péči „ošetřovatelové“ (Fürsorger). Mají tak možnost v klidu a s důkladností se připraviti na mezinárodní závody a přece nemohou býti zařazeni do kategorie profesionálů. Neboť neprozkoumatelný zákon olympijských závodů nepředvídal tento případ.

Nejnovější obětí mají se státi v Německu všichni učitelé lyžování, jimž však při příštích zimních Olym-

pijských hrách byla právě zakázána účast zvláštním usnesením Mezinárodního olympijského výboru. Správně tu došel k uplatnění názor, že tito němečtí sportovci jsou ve skutečnosti sportovci z povolání, profesionálové, nebo ostatně jimi zakryti jsou i členové mužstev jiných zemí, kteří už většinou po léta neprovozuji své občanské povolání a trénují na účet nějaké zemské nebo státní sportovní korporace. To všechno ukazuje akutnost tohoto problému. Dnešní pojem amatérismu je už docela proděravělý a je zcela oprávněna otázka, má-li vůbec ještě nějaký smysl tohoto pojmu se držeti.

Kdo je profesionálem?

Myšlenka, rozlišovati mezi profesionály a amatéry je naprosto zdravá. Je také správné, že hned s počátku tento nejdůležitější zákon moderního sportovního hnutí byl přijat do kodexu Olympijských her. Výkony tělesné zdatnosti zkrátka není možno hodnotiti absolutním způsobem samy o sobě, nýbrž pouze ve spojení s jinými znaky sportovce. Sportovní hnutí, které v posledních padesáti letech tak mohutně přispělo k obnovení a omlazení našeho světa, je reakcí na přečehování samotných intelektuálních hodnot a zanedbávání lidského těla, které zdůrazňovalo křesťanství vždy ve svém dvoutisíciletém vývoji. Sportovní hnutí však nechtělo upadnouti v protilehlý extrém a prohlásiti náhle pravý opak: jen tělo je vším a duch neznamená nic. Plným právem drželi se propagátoři sportu podivuhodných řeckých tradic, jejich ideálem byl všestranný výcvik člověka. O podobném výcviku není ovšem možno mluvit u artistů, cirkusových nebo varietních, stejně jako u artistů sportovních, kteří se specialisovali na výcvik určité schopnosti svého těla a jsou z ní živi.

Při rozdělení sportu na amatérský a profesionální se však zapomělo na to, že všechny znaky, jimiž se v teorii odlišuje profesionál od amatéra, se nedají určit nijak jednoznačně, a dají se tudíž vždycky nějak obejít. „Statutes du Comité Olympique Internationale“ určuje za profesionála toho, kdo si svou sportovní činností vydělává na živobytí. Tím ovšem je možno odlišiti sportovce na dva extrémní směry, z nichž jedni žijí výhradně ze sportovních produkcí a živí se vyučováním sportu, zatím co druzí provozují fakticky sport pouze ve volných chvílích a provozují vedle něho ještě nějaké občanské povolání. Během času však se ukázalo, že počet těch, kteří se dají zařaditi jednoznačně do některé z těchto dvou kategorií, je daleko nižší, než zbývající široká střední vrstva sportovců, kteří jsou polovičními profesionály a polovičními amatéry.

Pojem sportovního amatérství pochází z Anglie.

V Anglii, ve vlasti moderního sportu, vyvinul se také záhy sport jako povolání. Angličané organisovali tento profesionální sport velice znamenitým způsobem v nejrůznějších oborech, zejména ve footballu. Na druhé straně razili Angličané pojem sportovního amatéra a tohoto pojmu se podnes nejneústupněji drží. Tento názor je s anglického stanoviska zcela pochopitelný, neboť vychází ze životního názoru, jenž je v Anglii podnes důsledně konservován. Anglickému gentlemanu nikdy nepřeroste práce přes hlavu. Společenský ideál je zcela jiný než v Německu, kde už po generace je ideálem buď lajtnant nebo neúnavně se lopotící a zcela zotročený člověk praktického povolání. Anglický gentleman má vždycky dosti volného času, aby se věnoval svému tělu. Sportu se dovede věnovati sice intenzivně, ale jenom potud, pokud se to neproměňuje ve výdělečný sport. Neboť v tom okamžiku by se sporto-

vec dostal rázem do zcela jiné společnosti, do kategorie naprosto odlišných lidí: až na několik absolutně prominentních sportovců nepatří sportovní profesionál do „Society“. Sportovní amatérismus stal se u Angličanů otázkou společenské morálky.

Proto se také Angličané co nejrozhodněji brání jakémukoli uvolnění „amatérského paragrafu“. Před nedávnem byla usnesena novela k zákonu o sportovních amatérech, určená pro fotbalové tourné na Olympijských hrách amsterodamských. Podle této novely mělo být účinkujícím na Olympijských hrách, což se zdá zcela rozumným, nahrazeno to, co svou spoluúčastí ztratili na své obvyklé mzdě. Aby nebylo možno této náhrady zneužít, byl povinen každý sportovec udati svého zaměstnavatele, jemuž měla být sportovcova mzda po dobu závodů dávana k dispozici příslušnými sportovními svazy. Přicházelo v úvahu průměrně asi 14 dnů ztráty normální mzdy, která měla být nahrazena. Angličané, a což překvapuje, také Američané, se však postavili co nejradikálnějším způsobem naprosto odmítavě proti tomuto návrhu. Tento odpor šel tak daleko, že Anglie na olympijské hry dokonce neposlala žádného fotbalového mužstva a pomýšlela i na to, neobeslati amsterodamskou Olympiádu vůbec. Kromě footballistů postavily se i všechny ostatní mezinárodní sportovní organizace proti této náhradě ušlé mzdy, jako postupu, který se přičítá „amatérskému paragrafu“.

Obcházení „amatérského paragrafu“.

Formální neústupnost, již projevují Angličané a Američané však nemohla zabránit tomu, aby dnes všude platný amatérský paragraf nebyl obcházen. Tento paragraf obsahuje mnoho různých ustanovení, která usnadňují jeho pouze formální dodržování. Protože není možno naprosto spolehlivě definovat, kdo je amatérem, bylo třeba se spokojit definicí, kdo amatérem není. Anglický vzor jest, že každý, kdo přijímá za svou sportovní činnost nějaké hmotné výhody anebo kdo obdrží různé úplaty ve formě volné jízdy nebo placeného stravování, nemůže již být pokládán za amatéra. Tento názor byl poměrně všeobecně přijat. Každý, kdo tomuto „amatérskému paragrafu“ neodpovídá, je sportovcem z povolání. Amatérům bylo zakázáno nastoupit k zápasu s profesionálem. Jestliže někdo bez zvláštního povolení přestoupí tento předpis, i když z toho neměl nejmenšího prospěchu, je rovněž prohlášen za sportovního profesionála.

Sportovní amatér smí podle dnešní praxe pouze přimnouti náhradu svých mimořádných výdajů. O výši těchto výdajů není možno ovšem nic určitého říci. A na tomto bodě mohou být předpisy o amatérech nejšetrně prolomeny. Kde jest hranice mezi náhradou mimořádných výdajů a mezi honorářem, přijatým za sportovní výkon? To se nedá s naprostou přesností vůbec zjistit. V praxi se postupuje více méně libovolně. Přesně se dá tato hranice určit pouze tehdy, hledají-li se z nějakých jiných motivů důvody pro diskvalifikaci některého sportovce jako amatéra.

Celý „amatérský paragraf“ je v základě vůbec neschopný zachytit ony složité případy, které nalézáme v moderním sportu. Dnes jde při sportu na celém světě velmi důrazně o peníze. Sport stal se obchodem, a to nejen pro pořadatele sportovních podívaných, nýbrž především pro všechny velké průmysly, které ze sportu žijí. Praktický příklad: slavný hráč tenisu se zaváže anglické továrně na rakety Slaezenger, že pět let bude hrát pouze raketami této továrny. Neobdrží za to přímo peněžitou odměnu, kdo však ví, na čem se důvěrně dohodl s firmou pro další roky, kdy jeho sportovní kariéra bude beztoho už v konce?

Amatéri naoko.

Jsou nesčetné formy drobných i větších úplatků, jež se nabízejí úspěšnému sportovci. Co se mu z těchto výhod bude počítati ve zlé a co nikoli, o tom nerozhodují žádné přesné předpisy, nýbrž to podléhá zcela libovolné praxi malé skupiny osob. Amatérský předpis dá se obcházeti v tisícerých variacích. Hotely, lázeňská místa zvaly bruslaře nebo hráče tenisu, jiným dodávají firmy bezplatně všechno potřebné nářadí, staré, nepříjemné poměry slouží k tomu, aby jich mohl amatérský hráč finančně využít. Může někdo zabránit velkému hráči tenisu, aby nevystoupil jako spisovatel? William T. Tilden, tak zvaný Big Bill Tilden, si tím ovšem nepotřebuje lámat hlavu: stal se už dávno profesionálem a cestuje po světě se svou skupinou jiných profesionálů, zvanou „Tildenův cirkus“, a neváhá zcela otevřeně zpeněžovati své renomé. Jinak by mu však velice slušné příjmy z jeho spisovatelské činnosti nemohly být naprosto přičítány k tíži jako znak sportovního professionalism. Tilden napsal plným právem:

„Faktum, že jsem tenisovým mistrem Ameriky, mi přináší skutečný finanční zisk, a pokud neodejdu do ústraní z obchodního života, bude se mi mé jméno rentovati. Na tom však není naprosto nic, co by mne označovalo za profesionálního sportovce.“

Touží-li někdo po tom, aby obelstil amatérské předpisy, nebude to nic nesnadného a přece bude moci zůstat ve striktním pojetí i nadále amatérem:

„Myslím, že má činnost jako autora článků o tenisu není daleko tak výnosná jako je prodej akcií. Jakoukoliv výhodu mohu při tom získati pouze svými odbornými znalostmi na poli tenisu.“

Tilden má úplnou pravdu, což potvrzuje i případ dvou slavných fotbalových hráčů, kteří velice úspěšně obchodovali na burse a dosahovali tu obrovských zisků skoro výhradně jen na základě styků s velkými obchodními firmami, jichž si vydobyli svou sportovní praxí. Tilden, jenž obzvláště pečlivě se zabýval otázkou amatérství a professionalismu, došel konečně k závěru, že za základ rozlišování sportovců mezi sportovce z povolání a sportovce ze záliby je možno vzít pouze motiv, z něhož sport provozují:

„Jestliže někdo provozuje sport z lásky k sportu, pak je duchem amatér a naprosto si nezaslouží, aby byl pranýřován jako profesionál. Ten, kdo se otevřeně přiznává k tomu, že provozuje sport jako povolání, zasluží si naprosto vši úcty. Svou dobrou pověst poskvrnil pouze amatér, jenž musil být ze závodů vyřazen a za trest prohlášen za profesionála.“

Poloamatéri.

Když se sestavovala pravidla o tom, kdo je sportovním amatérem, nehledělo se na jednu zvláště důležitou kategorii výhod, jichž se sportovci dostává. Jsou to různé prospěchy, jež mu opatřuje jeho vlastní klub. Zcela významnou úlohu tu hraje vzájemná konkurence jednotlivých klubů. Dobré síly jsou lákány z klubu do klubu a jsou jim nabízeny nejrozmanitější výhody. Tato praxe je daleko oblíbenější, než snaha vychovati si mnohaletou práci v každém klubu vlastnímu vysoké úrovně. Při přetahování hráčů z klubu do klubu hrají důležitou úlohu různá dobře placená postavení, která klub hráči opatří, slibuje se mu lehčí práce a méně dlouho trávající, poskytují se mu krásná zařízení bytu, kapesné ve slušné výši a pod. Postavení v určitém povolání se často opatřuje pouze pro forma: sportovec se obyčejně omezi na to, že se u jmenované firmy představí, aby tu znali alespoň jeho zevnější, tím však bývá jeho činnost v tomto každodenním povolání skončena. Spokojuje se nadále tím, že přijímá měsíčně gázi, kterou mu prý po-

ukazuje tato firma, která však ve skutečnosti je hrozena klubem. Kdyby se to veřejně prozradilo, byl by konec s „amatérstvím“ tohoto sportovce.

Kluby mají ovšem přirozený zájem o to, aby si udržely své dobré hráče a přivedly je do nejlepší formy. Zejména dnes to je důležité, kdy většina sportovců bývá v soukromém povolání nezaměstnanými. Je třeba starati se o to, aby přes letní sezonu nezpustli. Proto bývají umístěni v táborech k trainingu, provozování vodních sportů a lehké atletiky, aby se udrželi ve formě. Ani v zimě se ovšem sportovec neobejde bez „příplatků“, pro něž se ovšem hledá co možno nezávadná forma. Když se mužstvo podobného klubu vydá na cestu do ciziny, ukazuje se ovšem pravý opak pouhého amatérismu. Není proti tomu ovšem možno namítati se žádného morálního stanoviska, neboť na těchto cestách všichni hráči žijí ze svých „náhrad nákladů“ a „cestovních výdajů“, z nichž si leckdy přinesou i jakési úspory.

Už-ne-amatéři
a ještě-ne-profesionálové.

Tyto poměry jsou pokládány za naprosto přirozené, nemůžeme však popřít, že třebaže formálně neporušují ustanovení o sportovním amatérismu, přiči se jim přece jen de facto. Vývoj přivedl nás dnes tak daleko, že vznikla třetí kategorie „už-ne-amatérů a ještě-ne-profesionálů“. Tito poloamatéři, kteří jsou nuceni vystupovati navenek ještě jako sportovci z pouhé obliby, ačkoliv v základě provozují sport zcela řemeslně, prozrazují jasně, jak nedostatečná a pokrytecká jsou dnešní ustanovení. Tato ustanovení vytvářejí půdu pro nejneutěšenější a nejnečistší machinace. Právě bylo řečeno, že toto poloamatérství je morálním nebezpečím pro celý sport. Jeden z dobrých znalců sportu vyslovil nespokojenost nad těmito poměry takto:

„Celá otázka sportovního amatérismu není než papírová válka mezi nepraktickými a starými vůdci sportu, kteří se přežili a sport jenom zatěžují. Asi před 40 nebo 50 lety přišlo několik hrabat, baronů a lepších měšťanů na myšlenku, vytyčiti hranici mezi sportem svým a sportem všech ostatních, počali rozlišovat sportovce na amatéry a na profesionály. Co bylo vlastním motivem tohoto rozlišování? Nechtěli se prostě mísiti s plebem. Proto byly vydány předpisy o sportovním amatérismu bez jakékoliv myšlenky na budoucnost, předpisy, které devadesát devět procent všech světových sportů veřejně přestupuje a jimž se přímo posmívá. Kdo jsou ti, kteří reprezentují zbývající žalostné jedno procento sportovců, věrných amatérskému zákonu? Jsou to většinou už jen staří páni, jejichž sportovní činnost patří už do šeré minulosti a kteří se dnes usadili v olympijském klidu na vrcholu celého pohoří paragrafů. A těchto několik pánů si namlouvá, že ochraňují svět proti zlu sportovního professionalismismu tím, že se zaslepeně drží neuskutečnitelných dogmat a že strkají hlavu do písku jako pštrosi.“

Sociální nespravedlnost.

V Rusku se snaží dosáhnouti sociálního vyrovnání tím způsobem, že náklady na nejdůležitější životní potřeby jako na byt jsou odstupňovány podle příjmů. Základem této praxe je správné poznání, že stejné podmínky za nestejných životních poměrů nepředstavují naprosto spravedlnost, nýbrž její opak. Stejně je tomu i s „amatérským paragrafem“ ve sportu. Užívá-li se ho bez rozdílu, vznikají z něho výhody pro zámožného, jenž není odkázán na žádné příjmy ani na náhradu svých nákladů, zatím co všichni nenačetnější jsou postiženi celou tíhou těchto předpisů. Tím dochází přímo k hotovým tragediím sportovců. Různé nepatrné činy mohou se sportovci státi osudnými. Někdejší olympijský vítěz boxu Hans Nielsen vyhrál v Americe jako cenu zlaté hodinky. Když se vrátil do Evropy, upadl do nouze a místo toho, aby jsa poslušen své cti Olympana, si vystavil své hodinky v sametovém pouzdře — prostě hodinky prodal. Za tento zločin byl pro-

hlášen za boxera z povolání. Stejně se vedlo i dánskému sportovci Klauseovi. Jiný sportovec, známý německý footballista, využil své pověsti k tomu, že dovolil továrně na cigarety, aby použila k reklamním účelům jeho fotografie; tento nepatrný příjem stal se pro něho osudným a byl prohlášen za hráče profesionála.

Z podobných případů vzbudila v posledních letech největší pozornost diskvalifikace Nurmihona a předtím diskvalifikace amerického Indiána Jim Thorpeho, jenž roku 1912 na Olympiadě ve Štokholmu dosáhl v pětiboji a desetiboji tak velkolepých úspěchů, že ho švédský král nazval nejpodivuhodnějším atletem na světě. V jeho případě bylo využito motivu rasové nenávisti, že byla hledána záminka k jeho diskvalifikaci. Poněvadž nebyl nalezen žádný důvod, použilo se pouhé záminky. Byl diskvalifikován z toho důvodu, že za instrukce basebalového klubu přijal peněžitou odměnu a místo toho, aby se tím tajil, jako se to obvykle činívá, otevřeně se k tomu přiznal.

Nic totiž nebrání tomu, aby klub nezařídil pro svého člena, jehož chce zaopatřiti, nějaký závod, jen když to není závod sportovními potřebami. Tímto způsobem si získal německý mistr ve vysokém skoku Hans Lubel krásný kadeřnický závod, což však nijak nepoškodilo jeho sportovní amatérství. Naproti tomu způsobilo olympijskému vítězi ve skoku o tyči Charlesu Hoffovi mnoho nepříjemností, že za honorář vystoupil ve variétě. Jindy však se najde dostatečně pádných důvodů, aby se nad faktickým profesionalismem některého sportovce zavřely oči. Tak na příklad zůstala bruslařka Sonja Hennie podnes amatérkou, poněvadž by četné spolky přišly v zimní sezoně o znamenitý obchod, kdyby byla prohlášena profesionálkou.

Odstraňte pokryteckou praxi!

Ze všech těchto případů je jasno, že dnešní předpisy o sportovním amatérismu nejsou naprosto schopny odlišiti sportovní amatéry od profesionálů, kteréžto rozlišení je pro sport nejdůležitější. Dnešní předpisy slouží jen k zastírání nejrůznějších obchodů a podvodů, které kvetou právě na základě nepraktičnosti a nepřesnosti těchto předpisů.

Podíváme-li se na věc důkladně, poznáme, že za vším stojí určitá společenská morálka, která si rozhodně slouží, aby s ní bylo jednou sčítováno. Epoque naprosto ryziho amatérismu se rozhodně skončila tím okamžikem, kdy ze sportu byl udělán obchod: k tomu došlo ve chvíli, kdy po prvé za vstup na sportovní hřiště bylo vybíráno vstupné. Tímto okamžikem dostal se sport do nové situace, ať už příjmu bylo využito k jakýmkoli účelům, třeba dobročinným.

Obecenstvo dnes platí vstupné výhradně proto, aby spatřilo výkony sportovců: proč by tito sportovci z toho nemohli míti sebe menšího užítku? Zcela zdravý princip byl v nynější praxi s amatérismem přiveden k úplné nensmyslnosti. Nebylo by na čase s touto praxí dnes už zcela přestat?

Zkušenosti antického sportu.

Máme-li odpověděti na tuto otázku, nesmíme přejíti bez povšimnutí to, co víme o sportu starověkém, neboť i tam najdeme vývoj sportu od čistě gymnastických forem do pouhé davové sensace od amatérismu k nejpříkřejšímu professionalismismu. Řeckové klasického období se věnovali pilně sportovnímu trainingu, nežili však pro něj výhradně. Kdykoli šlo o vystoupení v Olympii, nebo při jiných hrách, dostal se však training zcela do popředí jejich zájmů a zatlačil výkon ostatních povolání. Přesto však zájem o sport se neproměnil v pouhé úsilí o sportovní rekordy. Rozšíření sportu a obrovský kult olympijských vítězů však způsobil, že určité zvláště nadané osoby se zcela specialisovaly v jednotlivých sportovních oborech. Od toho okamžiku se nehledělo již na všestranný tělesný

výcvik, nýbrž všechno úsilí se věnovalo k dosažení vrcholných výkonů. Na přesně specializovaném území sportu šlo o pěstění sportovních starů. V té době už nemělo Řecko oněch krásných mužů klasické doby, kteří se zálibou provozovali tělocvik za průvodu flétny, nýbrž mělo silácké kolosy, vychovávané a živené zcela speciálním způsobem. Profesionál úplně zatlačil amatéra, jenž s ním už nemohl soupeřiti a proměnil se v pouhého diváka. Nejkrásnější období řecké kultury bylo zkončeno, ta tam byla doba, kdy sport byl pro Hellena stejně nezbytnou součástí života, jako hudba, lázeň a duševní práce. Vzdělané kruhy přestaly se prakticky účastniti sportovních závodů a omezily se již jen na sport s koni a na vozech. Sportovní myšlenka degenerovala současně se stoupajícím zájmem o sportovní výkony.

V Římě měli sportovci v pozdní době své vlastní odbořové organizace a cestovali s jedné sportovní slavnosti na druhou. Štvanice se zvířít, zápasy gladiátorů a námořní bitvy cirku Maximu však byly sensačnější podívanou než pouhé sportovní výkony. Starověký sport zahynul na profesionalismus. Lidé se dívali na profesionální zápasy, bojující veřejně na život a na smrt a opovrhovali jimi. Sportovci se stávali váleční zajatci, otroci a odsouzení zločinci. Sport beznadějně degeneroval všude tam, kde se proměnil v pouhou sensaci a nervové dráždidlo, místo aby byl prostředkem všestranného tělesného školení.

Jak reformovati „amatérský paragraf“.

Tyto všechny způsoby degenerace sportu, jeho zprofesionalisování je si třeba uvědomiti v této chvíli, kdy reforma paragrafu o amatérismu se stala naprosto nevyhnutelnou, chceme-li zachovati ryzost a čistotu sportu. Aby byla náprava možná, je třeba, aby si ti, kteří stojí v čele mezinárodního sportu jednou beze zkrášlování uvědomili dnešní poměry a viděli sport takový, jakým se v posledních dvaceti letech ve skutečnosti stal. Nenarazí se tím na žádné nepřekonatelné překážky. Ještě dnes je dosti mladých a činorodých lidí, kteří si uvědomují, že je nezbytno, aby rozdíl mezi sportem amatérským a profesionálním byl zachován a že je třeba jediné nalézt pro rozlišování těchto dvou zásadně rozdílných sportovních forem spolehlivou definici. Zdá se nám ještě nejvyšším potřebným způsob, který Francouzi zavedli již před dvaceti lety, kdy stanovili pojem „olympijských amatérů“ čili „amatérů-olympioniků“. Podařilo-li se v dnešní době odstraniti tolik nepravdivého pokrytectví v nejrůznějších oborech, musí se podařiti zbavit i zdravý sport této lži falešného amatérismu.

dopisy

Jen několik slov luďákovi z minulého čísla

Milý příteli,

někde z Vás mluví vskutku autonomista a někde zase dost upřímný Čechoslovák s hlediska státního. Tedy patříte podle mého mínění k těm, s nimiž se dá mluvit a s nimiž bychom se také domluvili. Ale musíte si uvědomit, že bída v zemích českých jest právě taková jako na Slovensku. Pravda, někde větší, jinde menší. Nezaměstnanost jest v zemích českých poměrně větší než na Slovensku. Vezmete-li si statistiku ne-

zaměstnaných podle úředních výkazů na př. za rok 1933 i minulý rok, tedy uvidíte, že ze všech zemí má poměrně největší počet nezaměstnaných země Moravskoslezská; větší než má Slovensko. Také inteligence mají české země mnohem více nezaměstnané než Slovensko. To jest fakt a to musíme uznat, záleží-li Vám upřímně na dorozumění. Musíte také připustit, že není možné, aby hned všichni Češi odešli ze Slovenska, ponechali místa Slovákům, a sami snad pak mřeli přímo hladem, jak naznačujete. To by bylo nejen nevděčné, ale také nelidské. Nikdo nebrání slovenským lidem, aby nebyli zaměstnáni také mimo Slovensko. Jest jich dosti v Praze, Brně i jinde a nikdo jim to nevyčítá a nebude vyčítat. Byly doby, kdy se přímo nutili na př. slovenští profesori, učitelé a pod., aby šli učit do zemí českých, aby se tak dospělo k lepšímu vzájemnému poznání, jak sám správně píšete. A víte, kdo se tomu bránil, ostře bránil? Ti Slovinci, kteří měli do těch českých zemí jíti.

Pokud pak se týče vstupu luďáků do vlády, tu jste mi dobře neporozuměl. Psal jsem proti přibrání luďáků do vlády za každou cenu a žádal pro ně jakousi zavyučenou proto, poněvadž žijeme v době, kdy chceme, aby vládní strany seriosně spolupracovaly. Jsem pro spolupráci s každým, kdo to myslí s celým naším státem upřímně a bez výhrad.

Váš Fr. Loubal.

Výchova a citlivost

Vážená redakce!

Nezpomínám si, že bych od některého z našich dnešních spisovatelů četl smělejší a statečnější slova na adresu dnešních dětí a rodičů jako od E. Konráda v 28. čísle „Prítomnosti“. Byly časy, kdy takový Thomayer nebo Rais dovedli říci velmi břitce své mínění o všelijaké té nové praxi vychovatelské, která vedla jen k přecitlivělosti, rozmazlenosti, kňourání, nervovému záchvatům a podobným nemocím, kterých si naši předkové dopřáti nemohli. Moderní spisovatelé se však touto stránkou života buď neobírají, anebo nám radí špatně. Nikdy se tolik nemluvalo a nepsalo o pedagogice a vychovatelství, a nikdy také nebylo tolik nevychovaných dětí i rodičů jako dnes — čímž se nikterak nechci dotýkati pedagogiky jako vědy a přenechávám ochotně jiným, aby posoudili, co je na moderních zásadách vychovatelských bludné anebo proč se nesprávně chápou a vykládají. Dokud to povolani činitelů neudělají, bude pro nás nejlépe, když se budeme držet leckteré té vychovatelské zásady staré, byť i byla sebe více nemoderní a zastaralá. Vyvarujeme se snad alespoň toho, že děti nebudou tyranou svých rodičů, kteří pak bezbranně a splácem volají na pomoc společnost a stát. I ve školách obecnost volá často po novém, „lidštějším“ disciplinárním řádu. Odstraňme všechny pokořující a žáka nedůstojné tresty, vychovávejme a netrestejme — to jsou v podstatě všechny reformy těchto hlasů. I když by se snad leccos mohlo změnit, pochybuji, že pro naše školství a pro budoucnost našich dětí budou tyto reformy blahodárné. Při výchově je jistě třeba vyhnouti se vši krutosti, bezhlavosti nebo mstivosti, a při každém trestu musíme míti především na mysli napravení dítěte. Ale na druhé straně je stejně povážlivá sentimentálnost a přílišná shovívavost, opičí láska a zaslepenost. Toto nebezpečí je dnes větší, a proto proti němu bojujme, dokud je čas.

K. E., profesor.

DOM

DOPISNÍ PAPÍR
DENNÍ POTŘEBY

100 listů normalisované velikosti 210×297 mm • 100 obálek 105×215 mm s vložkou z hedvábného papíru • Zvláště levný, přesto však jemný a reprezentační dopisní papír • Ve velmi vkusné krabici za Kč 38.—

KAREL KELLNER, PRAHA • VÁCLAVSKÉ N. 61 • DLOUHÁ TR. 17